

Procopius Caesariensis

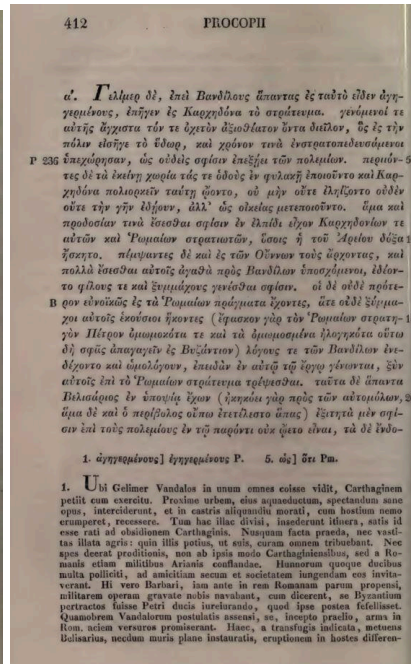
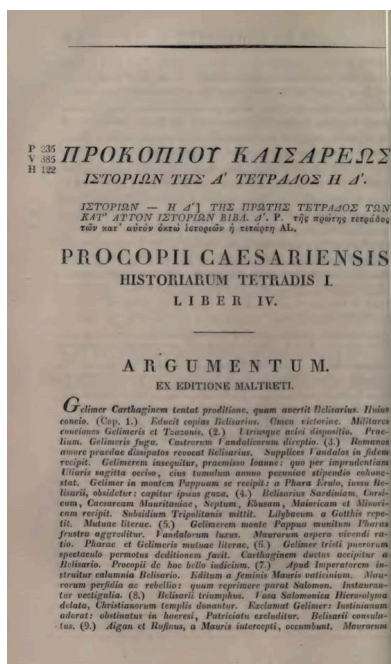
CORPUS SCRIPTORUM HISTORIAE BYZANTINAE. (Bizans Tarihi Yazarları Külliyyatı.) EDITIO EMENDATIOR ET COPIOSIOR, (Düzeltilmiş ve genişletilmiş baskı,) CONSILIO B. G. NIEBUHRII C. F. INSTITUTA, (B. G. Niebuhr C. F. kararıyla/danışmanlığında kurulmuş [başlatılmış],) AUCTORITATE ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE CONTINUATA. (Prusya Kraliyet Edebiyat Akademisi otoritesiyle [himayesiyle] devam ettirilmiş.)

PARS II. (Kısım 2.)

PROCOPIUS. (Prokopius.)

VOLUMEN I. (Cilt 1.)

BONNAE (Bonn'da)

döneceklerine dair söz verdiler. Tüm bu olup bitenlerden şüphelenen Belisarius (çünkü bunları firarilerden duymuştu) ve aynı zamanda şehir surlarının henüz tamamı bitirilmiş olmadığından, o an için düşman üzerine bir huruç hareketi yapmanın uygun olmayacağını düşündü, ancak içeride en iyi şekilde hazırlıklarını yapıyordu.

Sayfa 413

Bu sırada, ihaneti açığa çıkan ve kendi sekreterinin tanıklığıyla suçlu bulunan Laurus adında bir Kartacalıyı şehrin önündeki bir tepede kazığa çektirdi; onun başına gelenlerin yarattığı dehşet sayesinde, ihanete meyilli olan diğerleri bu girişimlerinden vazgeçtiler. Massagetlere (Hunlara) ise her gün verilen hediyeler, ziyafetler ve diğer dalkavukluklarla yaklaşarak, Gelimer'in çarpışma sırasında saf değiştirmeleri karşılığında onlara neler vaat ettiğini öğrendi. Barbarlar, savaşma konusunda hiçbir isteklilikleri olmadığını (çünkü Romalılar tarafından mağlup edilen Vandalların kendilerini vatanlarına geri göndermeyeceklerinden, aksine orada, Libya'da yaşlanıp ölmeye zorlanacaklarından korkuyorlardı) ve ayrıca yağmaladıkları malların ellerinden alınmasından endişe ettiklerini dile getiriyorlardı. Bunun üzerine Belisarius onlara güven verdi: Eğer Vandallar kesin bir yenilgiye uğratılırsa, derhal tüm ganimetleriyle birlikte yurtlarına gönderileceklerdi; böylece onları, savaşa tüm güçleriyle destek vereceklerine dair yeminlerle bağladı.

Her şey en iyi şekilde hazırlandığında ve şehir surları artık tamamlandığında, tüm orduyu bir araya toplayarak şöyle dedi: "Romalı erkekler, size yönelik bir teşvike gerek olduğunu sanmıyorum; zira düşmanı daha yeni o kadar kesin bir şekilde yendiniz ki, bu şehir ve tüm Libya sizin mülkünüz haline geldi en yüksek erdemdir ve bu nedenle cesurca atılmanız için hiçbir tavsiyeye ihtiyacınız olmayacaktır.

Sayfa 414

Zira galip gelenlerin azmi asla eksilmez. Size sadece şunu hatırlatmayı uygun buluyorum ki, eğer şu anki durumda da tıpkı geçmişteki gibi yiğitlik gösterirseniz, bu durum Vandallar için umutların sonu, sizin için ise savaşın bitişi olacaktır. Bu yüzden bu mücadeleyi, en büyük şevkle yerine getirilmesi gereken bir görev olarak görmelisiniz. Çünkü bir çabanın sonuna yaklaşıldığında ve bitiş çizgisi görüldüğünde, o çaba insanlara tatlı gelir. Hiç kimse Vandalların kalabalığını veya bedenlerinin büyüklüğünü hesaplamasın; zira savaş sayıca çoklukla veya beden ölçüsüyle değil, ruhların cesaretiyle karara bağlanır. İnsanlar arasında en güçlü duygu olan, yapılan işlerdeki ar (utanç) duygusu zihninize yerleşsin. Akıl sahibi olanlar için, kendilerinden daha aşağı olanlara yenilmek ve kendi erdemlerinden daha düşük seviyede görülmek en büyük utançtır. Düşmanların, korku ve geçmişteki kötü anıların etkisiyle daha da zayıf düşeceklerini iyi biliyorum; zira bir kez bozguna uğrayanlar, başarı umudunu yeniden kazanamazlar. Talih, kötü yüzünü gösterdiğinde, ona maruz kalanların iradesini derhal köleleştirir. Şu anki mücadelenin bizim için eskisinden çok daha büyük şeyler için olduğunu şöyle açıklayayım: Geçmişteki savaşta, işlerin bizim için iyi gitmemesi halinde tehlike, başkasına ait olanı alamamakla sınırlıydı; ancak şimdi, eğer bu mücadeleleri kazanamazsak,

halihazırda elde etmiş olduğumuz şeyi de kaybedeceğiz. Sahip olunan bir şeyi kaybetmek, ona hiç sahip olmamış olmaktan ne kadar daha ağırsa, şu anki durum da o kadar korku o kadar daha kaçınılmazdır.

Sayfa 415

Oysa daha önce piyadelerimiz geride kalmışken zaferi kazanmıştık; şimdi ise Tanrı'nın inayeti ve tüm ordumuzla savaşa girerken, düşmanın ordugahını ve bizzat kendilerini ele geçireceğimize dair büyük bir umut taşıyorum. Elinizde olan bu savaşı bitirme fırsatını herhangi bir ihmalle elden kaçırmayın, aksi takdirde zaman geçip gittikten sonra onu tekrar aramaya mecbur kalırsınız. Zira savaşın talihi, ertelendiğinde aynı şekilde geri gelmez, aksine genellikle kendi kararıyla başka yöne saparak uzayıp gider. İlahlık (Tanrı), elindeki refahı bir kenara itenlere her zaman öfkelenmeye alışmıştır. Eğer birisi, düşmanların çocuklarını ve kadınlarını ve en kıymetli varlıklarını ellerimizde gördüklerinde, kendi iradeleri hilafına bile olsa tehlikeye atılacaklarını ve mevcut güçlerinin ötesinde bir cüret göstereceklerini düşünüyorsa, doğru düşünmüyordur. Zira öfke, en kıymetli varlıkları için sızlayan ruhlarda mevcut gücü yok etmeye eğilimlidir ve onlara sahip olanların bu gücü kullanmalarına izin vermez. Tüm bunları değerlendirerek, düşman üzerine büyük bir küçümsemeye gitmeniz yakışık alacaktır."

Belisarius bunları söyledikten sonra, beş yüz kişi hariç tüm süvarileri aynı gün gönderdi; yanlarına kalkan taşıyıcılarını ve Romalıların bandon dediği sancağı vererek, bunların başına Ermeni İoannes'i atadı ve onlara küçük çatışmalara girmelerini emretti uygun bir zaman olduğunda saldıracaklardı.

Sayfa 416

Kendisi ise ertesi gün piyade ordusu ve geriye kalan beş yüz süvariyle onları takip etti. Kendi aralarında istişare eden Massagetlere ise, ne Gelimer'e ne de Belisarius'a üstünlük sağlamış görünmemek ve Romalılar lehine savaşa girmemek, ancak çatışma başlamadan önce Vandalların tarafına da geçmemek; hangi ordunun durumu kötüye giderse, o zaman galiplerle birlikte mağlup olanları takip etmek kararı verildi. Barbarların kararı bu yöneydi. Romalı ordusu, Kartaca'dan yüz kırk stadia uzaklıktaki Tricamarum'da ordugah kuran Vandallara ulaştı. Orada birbirlerinden çok uzak olmayan bir mesafede konakladılar. Gece çöktüğünde Romalı ordugahında şöyle bir mucize gerçekleşti: Mızraklarının uçları yoğun bir ateşle parlıyordu ve uç kısımları sanki yanıyormuş gibi görünüyordu; bu durum pek çok kişi tarafından fark edilmese de, onu gören az sayıda kişiyi dehşete düşürdü, zira bunun nasıl sonuçlanacağını bilmiyorlardı. Aynı şey Romalıların başına çok uzun zaman sonra İtalya'da tekrar gelmişti; o zaman bunun bir zafer sembolü olduğunu tecrübe ederek anlamışlardı. O vakit ise, belirtildiği üzere, bu olay ilk kez gerçekleştiğinde dehşete kapılmışlar ve büyük bir korkuyla geceyi geçirmişlerdi.

Ertesi gün Gelimer, Vandallara çocuklarını, kadınlarını ve tüm paralarını ordugahın ortasına, hiçbir savunma tahkimatı olmamasına rağmen yığmalarını emretti ve herkesi toplayarak şöyle konuştu:

Sayfa 417

"Vandal erkekler, bu mücadele sadece şan veya egemenliği kaybetmek üzerine değildir; öyle ki, gönüllü olarak bunlardan vazgeçip boyun eğsek bile evlerimizde oturup kendi varlıklarımıza sahip olarak yaşamaya devam edebilelim. Aksine görüyorsunuz ki talih işleri öyle bir noktaya getirdi ki, ya düşmanlarımıza galip geleceğiz ya da nihayetinde kendimizi, çocuklarımızı ve kadınlarımızı onların kölesi, topraklarımızı ve tüm varlığımızı ise onların malı olarak bırakacağız. Köle olmak bizler için her şeyi görmekten daha acıdır. Eğer bu savaşı kazanırsak, hem her türlü iyilik içinde yaşayacağız hem de bu onurlu yaşamın sonunda çocuklarımıza ve kadınlarımıza mutluluğu miras bırakacağız; Vandal ismi de silinmeyecek ve egemenliğimiz korunacaktır. Eğer başka birileri bugüne kadar her şeyleri için mücadele etmişlerse, şu an savaşa girerken tüm umutları sadece kendi üzerlerinde olan bizlerin bunu herkesten daha iyi bilmesi gerekir. Korkumuz bedenlerimize değil, ölüm tehlikesine de değil, aksine düşmana yenilmemek üzerinedir. Zira zaferden mahrum kalmış biri için ölmek daha iyidir. Mademki durum böyledir, hiçbir Vandal gevşemesin, aksine bedeniyle ileri atılırken ruhuyla da mağlubiyetten sonraki o feci hayatın utancını düşünsün. Zira ayıpla lekelenmiş olanların yanında her zaman tehlike korkusu eksik olmaz.

Sayfa 418

Geçmişteki savaşın anısı hiçbir şekilde zihnimize girmesin. Zira biz kendi kötülüğümüz yüzünden yenilmedik, aksine talihin tersliklerine çarparak yanıldık. Talihin akışı ise her zaman aynı şekilde gitmez, aksine her gün pek çok kez değişmeye meyillidir. Düşmanlardan çok daha üstün olduğumuz ve sayıca onlardan on kat daha fazla olduğumuzu düşündüğümüz için yiğitliğimizle onları aşacağımıza güveniyoruz. Buna ek olarak, bizi erdeme yönelten pek çok ve büyük etken de mevcuttur; bunlar atalarımızın şanı ve bize onlardan miras kalan egemenliktir. Eğer bunları, soylu birine yakışmayacak şekilde kaybedersek, bu bizim için bir utanç kaynağı olacaktır; yok eğer bizden sonrakilere bunları devredemeyecek kadar aciz kalırsak, bu bizi mahvedecektir. Burada bulunan kadınların feryatlarını ve şu an gördüğünüz çocukların gözyaşlarını anlatmaya dilim varmıyor; bu nedenle konuşmamı uzatmayacağım. Sadece şunu söyleyip bitireceğim: En sevdiğimiz varlıklara geri dönmemiz, ancak düşmanlarımızı yenmemizle mümkün olacaktır. Bunları aklınızda tutarak iyi adamlar olun ve Gizerichos'un şanını lekelemeyin." Gelimer bu sözleri söyledikten sonra, kardeşi Tzazon'a, Sardinya'dan kendisiyle birlikte gelen Vandallara ayrıca bir teşvikte bulunmasını emretti. O da ordugahın biraz uzağında topladığı adamlara hitaben şöyle dedi:

Sayfa 419

"Vandal erkekler, silah arkadaşlarım mücadele bunlar içindir; hani kralın az önce anlattığı şeyler. Size düşen ise, diğer herkese ve kendinize karşı yarışmaktır. Çünkü yakın zamanda egemenliğimiz için savaştınız ve Vandal hakimiyetine aday (Sardinya) geri kazandırdınız. Bu nedenle şimdi erdeminizi daha büyük bir ölçüde sergilemeniz yerinde olacaktır. Zira en büyük risk altında olanlar için düşmana karşı

en büyük şevki göstermek bir zorunluluktur. Egemenlikleri için savaşırken yenilenler, eğer talih böyle istemişse, en hayati konularda yanılmış olmazlar; ancak her şeyleri için savaşanlar için hayat, savaşın sonucuna göre şekillenir. Öte yandan, eğer şu an iyi adamlar olursanız, tiran Godas'ı devirerek yaptığınız o soylu işin sadece talihin bir eseri değil, kendi erdeminiz olduğunu kanıtlamış olursunuz. Ancak şimdi gevşerseniz, o başarının şanından da sanki size ait değilmiş gibi mahrum kalırsınız. Ayrıca, bizlerin de bu savaşta diğer Vandallardan daha üstün olmamız beklenir. Zira talihin tersliğine uğrayanları geçmişteki başarısızlıkları ürkütür; oysa hiçbir başarısızlığa uğramamış olanlar, saf bir cesaretle mücadeleye atılırlar. Ve şunu da ekleyeyim ki, eğer düşmanları yenersek, zaferin en büyük payı size ait olacaktır; kurtarıcılar olarak tüm Vandal milleti sizi anacaktır. Daha önce talihsizlik yaşamış olanların yanında başarılı olanlar, doğal olarak.....daha üstün bir talihi kendilerine mal ederler.

Sayfa 420

Tüm bunları düşünerek, ağlayıp sızlayan çocuklarınızı ve kadınlarınızı teselli etmeniz, Tanrı'yı yardımcı olmaya çağırmanız ve öfkeyle düşmanın üzerine giderek bu savaşı kendi soydaşlarınızın önünde yönetmeniz gerektiğini söylüyorum." Gelimer ve Tzazon bu teşvikleri yaptıktan sonra, Romalıların beklemediği bir anda, gün ortasına doğru Vandalları nehir kıyısına çıkardılar ve orada savaş düzeni aldılar. Orada akan bir nehir vardır; her zaman akar ama yatağı o kadar dardır ki yerel halk ona özel bir isim bile vermemiştir, sadece "dere" (ryax) diye adlandırırlar. Romalılar bu nehrin diğer kıyısına gelerek şöyle dizildiler: Sol kanadı Martinus, Valerianus, İoannes, Kyprianos, Althias ve Markellos ile federatların diğer komutanları tutuyordu; sağ kanadı ise Pappos, Barbatos, Aigan ve süvari birliklerinin diğer komutanları tutuyordu. Merkezde ise İoannes, sancağı ve Belisarius'un muhafızları ile mızrakçıları yönetiyordu. Belisarius da tam vaktinde beş yüz süvarisiyle geldi; piyadeleri ise arkadan ağır adımlarla geliyorlardı. Hunların tamamı ise başka bir yerde duruyordu; zira nehir kıyısındakilerle ne de Romalılarla karışmamışlardı; gelenekleri olduğu üzere Romalı ordusuna katılmak.

Sayfa 421

O zaman ne niyetle geldikleri ve diğer orduyla birlikte saf tutmak istemedikleri anlaşıldı. Romalıların savaş düzeni bu şekildeydi. Vandalların her bir kanadını binbaşılar (khiliarkhoi) komuta ediyordu ve her biri kendi birliğinin başındaydı; merkezde ise Gelimer'in kardeşi Tzazon bulunuyordu, arkasında ise Maurusioslar (Mağribiler) dizilmişti. Gelimer ise her tarafı dolaşarak askerlerini cesaretlendiriyor ve onları yiğitliğe sevk ediyordu. Vandallara, çarpışma sırasında ne mızrak ne de başka bir silah kullanmalarını, sadece kılıçlarına güvenmelerini önceden tembih etmişti. Epey zaman geçtiği halde henüz bir çatışma başlamayınca, Belisarius'un kararıyla İoannes, yanındaki az sayıda adamla nehri geçerek merkeze saldırdı; orada Tzazon karşı koyarak onları geri püskürttü. Kaçanlar kendi ordugahlarına ulaştılar; onları takip eden Vandallar ise nehre kadar geldiler ancak karşıya geçemediler. İoannes tekrar, Belisarius'un muhafızlarından daha fazlasını yanına alarak Tzazon'un

adamlarına saldırdı ve yine buradan püskürtülerek Romalı ordugahına çekildi. Üçüncü kez ise, neredeyse tüm Belisarius muhafızları ve sancaktarlarıyla birlikte, büyük bir gürültü ve patırtıyla saldırıya geçti. Barbarların yiğitçe karşı koymalarına ve sadece kılıç kullanmalarına rağmen şiddetli bir savaş oldu; pek çok seçkin Vandal ve bizzat Tzazon düşüp Gelimer'in kardeşi.

Sayfa 422

İşte o zaman tüm Romalı ordusu harekete geçti ve nehri geçerek düşman üzerine yürüdü; merkezden başlayan bozgun açıkça belli oluyordu, zira karşılarına çıkan herkesi zahmetsizce püskürtüyorlardı. Bunu gören Massagetler (Hunlar), kendi aralarında kararlaştırdıkları üzere Romalı ordusuyla birlikte takibe başladılar; ancak bu takip uzun sürmedi. Zira Vandallar hızla kendi ordugahlarına girip sessizliğe büründüler; Romalılar da onların ordugah tahkimatı içinde kendileriyle çarpışabileceğini düşünmedikleri için, ölüleri soyup kendi ordugahlarına geri döndüler. Bu savaşta Romalılardan elliden az, Vandallardan ise sekiz yüze yakın kişi öldü.

Belisarius, akşam karanlığına doğru gelen piyadelerle birlikte, tüm ordusuyla hızla Vandal ordugahına doğru yürüdü. Gelimer, Belisarius'un piyadeler ve tüm orduyla üzerine geldiğini fark edince, hiçbir şey söylemeden veya bir emir vermeden atına atlayıp Numidia'ya doğru kaçtı. Yakınları ve az sayıdaki hizmetçisi, olanlar karşısında dehşete düşmüş ve sessiz kalmış bir halde onu takip ettiler. Bir süre için Vandallar, Gelimer'in kaçtığını fark etmediler; ancak düşman artık iyice görüldüğünde erkekler feryat etmeye, çocuklar bağırmaya ve kadınlar ağlamaya başladı.

Sayfa 423

Ne paraları ortada olanları kurtarabildiler, ne de feryat eden sevdikleriyle ilgilenabildiler; aksine herkes nereye gidebilirse düzensizce kaçıyordu. Romalılar ordugaha girip sahipsiz kalan adamlara, paraya ve mallara el koydular ve gece boyunca karşılaştıkları tüm erkekleri öldürerek, çocukları ve kadınları ise köleleştirdiler. Bu ordugahta bulunan paranın miktarı o kadar büyüktü ki, daha önce tek bir yerde bu kadar büyük bir zenginliğin toplandığı görülmemişti. Zira Vandallar, eski zamanlardan beri Romalıların topraklarını yağmalayarak pek çok zenginliği Libya'ya taşımışlardı; üstelik o topraklar ürün bakımından en bereketli ve en hayati ihtiyaçlara en elverişli olanlardandı. Toprakların verimliliği ve ticaretin getirdiği gelirler başka hiçbir yere harcanmıyor, aksine hep o topraklarda birikiyordu. Vandalların Libya'da hüküm sürdüğü doksan beş yıl boyunca biriken bu muazzam servet, o gün tekrar Romalıların ellerine geri döndü. Savaş, takip ve Vandal ordugahının ele geçirilmesi, Romalı ordusunun Kartaca'ya gelmesinden yaklaşık üç ay sonra, Romalıların Aralık dediği son ayın ortasında gerçekleşmişti.

Belisarius, Romalı ordusunun bu şekilde düzensizce ve büyük bir disiplinsizlikle dağıldığını görünce acı çekti; zira düşmanların gece boyunca toplanıp kendilerine karşı birleşerek korkunç bir şey yapmalarından endişe ediyordu.

Sayfa 424

Eğer böyle bir şey o sırada gerçekleşseydi, bence hiçbir Romalı bu büyük yağmadan sağ kurtulamazdı. Zira askerler sefaletten bir anda muazzam bir zenginliğe, güzel ve olağanüstü bedenlerin efendiliğine kavuşunca, akıllarını başlarında tutamıyor ve sahip oldukları şeylere doymak bilmiyorlardı; adeta talihin bu ani lütfuyla sarhoş olmuş gibiydiler, öyle ki her biri ganimetlerini alıp Kartaca'ya dönmek istiyordu. Gruplar halinde değil, tek tek veya ikişerli olarak, umutlarının peşinden ormanlarda ve sarp yerlerde, her türlü tehlikeye veya pusuya açık bir şekilde her yeri araştırıyorlardı. Ne düşman korkusu ne Belisarius'a olan saygı ne de başka bir şey, yağma hırsından daha baskın geliyordu; bu hırs yüzünden diğer her şeyi hiçe sayıyorlardı. Belisarius bu durum karşısında ne yapacağını bilemez bir haldeydi. Şafak vakti yolun yakınındaki bir tepeye çıkarak, artık mevcut olmayan disiplini yeniden kurmaya çalışıyor, önünden geçen hem askerleri hem de komutanları ağır şekilde azarlıyordu. O sırada yakınlarda bulunanlar, özellikle de Belisarius'un hanesinden olanlar, ellerindeki malları ve köleleri oda arkadaşları ve sofrada arkadaşlarıyla birlikte Kartaca'ya gönderiyor, kendileri ise komutanın yanına giderek emredilenleri yerine getiriyorlardı.

Sayfa 425

Belisarius, Ermeni İoannes'e iki yüz kişiyle birlikte Gelimer'i takip etmesini, onu sağ veya ölü olarak ele geçirene kadar gece gündüz takibi bırakmamasını emretti. Kartaca çevresindeki yerlerde bulunan Vandallara ise elçiler göndererek, eğer silahlarını teslim edip sığınma talep ederlerse onlara güvenlik teminatı verileceğini bildirdi; böylece bir isyan çıkarmalarını veya şehre girmelerini engellemiş oldu. Kendisi de yanındakilerle birlikte her tarafı dolaşarak askerlerini topluyor ve karşılaştığı Vandallara kurtuluşları için güvence veriyordu. Zira artık tapınaklara sığınanlar dışında hiçbir Vandal ortalıkta kalmamıştı. Silahlarını aldıklarını Kartaca'ya koruma altında gönderiyor, böylece onların Romalılara karşı birleşmelerine fırsat vermiyordu. Her şey en iyi şekilde yoluna girdiğinde, ordusunun büyük bir kısmıyla hızla Gelimer'in peşine düştü. İoannes ise beş gün beş gece boyunca takibi sürdürmüştü ve Gelimer'e çok yaklaşmıştı; ertesini gün onu ele geçirecekti. Ancak talihin tersliğiyle şöyle bir olay gerçekleşti: İoannes'in takibi sırasında Belisarius'un muhafızı Uliaris de oradaydı. Bu adam öfkeli ve ruhsal olarak cesur bir yapıdaydı ancak pek ciddiyeti olmayan, bedence güçlü fakat şarap ve alaycılığa fazlasıyla düşkün biriydi.

Sayfa 426

Takibin altıncı günü, güneş doğarken ağaçta oturan bir kuş gördü ve yayıyla hemen ona bir ok attı. Kuşu vuramadı ancak ok, İoannes'in tam ensesine isabet etti. İoannes ölümcül bir yara aldı ve kısa bir süre sonra hayatını kaybetti; arkasında İmparator İustinianus, komutan Belisarius ve tüm Romalılar ile Kartacalılar için büyük bir keder bıraktı. Zira cesaretinin yanı sıra diğer erdemleri de mükemmeldi; kendisiyle karşılaşanlara karşı nazik ve her konuda adaletliydi. İoannes'in kaderi işte bu şekilde son buldu. Uliaris ise yaptığının farkına varınca, yakındaki bir köye sığınarak oradaki tapınağa sığındı. İoannes'in adamları Gelimer'i takip etmekten vazgeçip İoannes ile ilgilendiler; o öldükten sonra da cenaze işlemlerini tamamlayıp

durumu Belisarius'a bildirdiler. Belisarius haberi alır almaz büyük bir üzüntüyle İoannes'in mezarına gitti ve başında ağladı. Bu felakete çok üzüldüğü için mezarı onurlandırmak adına pek çok şey yaptı ve mezarın bakımı için yıllık bir gelir bağladı.

Sayfa 427

Ancak Uliaris'e bir ceza vermedi; çünkü askerler, İoannes'in son nefesinde bu olayın kasti olmadığına ve kimsenin cezalandırılmaması gerektiğine dair yeminler ettirdiğini söylediler.

İşte bu sayede Gelimer o gün düşmanlarının eline geçmekten kurtuldu. Belisarius ise takibi oradan sürdürerek, Kartaca'dan on günlük mesafede, deniz kıyısında bulunan sarp bir Numidia şehri olan Hippone Regium'a ulaştı; orada Gelimer'in Pappua dağına sığındığını ve Romalılar için artık ulaşılamaz olduğunu öğrendi. Bu dağ Numidia'nın en ucunda bulunur ve her yönden sarp, geçit vermez kayalıklarla çevrilidir; üzerinde Gelimer'in dostu ve müttefiki olan vahşi Maurusioslar yaşar ve dağın yamacında Medeus adında eski bir şehir bulunur. Gelimer yanındakilerle birlikte oraya yerleşip sessizliğe büründü. Belisarius, kış mevsimi olması ve şehrin (Kartaca'nın) işlerinin henüz tamamlanmamış olması nedeniyle dağı kuşatmanın zor olacağını düşündü; bu yüzden dağın çevresine Erul kabile lideri Pharas'ı nöbetçi olarak yerleştirdi. Bu Pharas, gayretli ve ciddi bir adamdı; Erul soyundan gelmesine rağmen bu milletin sadakatsizliğine ve sarhoşluğuna meyletmez, erdeme önem verirdi; bu yüzden pek çok övgüye layıktı.

Sayfa 428

Pharas sadece disipline önem vermekle kalmıyor, yanındaki Erullar da aynı disiplini koruyordu. Belisarius ona dağın eteklerinde kışlamasını ve Gelimer'in ne dağdan inmesine ne de oraya erzak çıkarılmasına izin vermemesini emretti. Pharas da bu emirlere uydu. Belisarius ise Hippone'de tapınaklara sığınmış olan Vandalları, ki aralarında pek çok soylu kişi vardı, güvenlik teminatı vererek Kartaca'ya gönderdi. Orada başına şöyle bir olay geldi.

Gelimer'in hanesinde Bonifatius adında, Byzacium asıllı ve Gelimer'e son derece sadık bir sekreter vardı. Savaşın başında Gelimer, bu Bonifatius'u en hızlı giden gemisine bindirmiş, içine tüm kraliyet hazinesini koymuş ve Hippone Regium limanında beklemesini emretmişti; eğer işlerin kötüye gittiğini görürse, hazineyi alıp hızla İspanya'ya, Visigotların kralı Theudis'e götürmesini ve kendisi de oraya sığınana kadar hazineyi korumasını söylemişti. Bonifatius, Vandal davası için bir umut olduğu sürece orada bekledi; ancak Tricamarum'daki bozgunu ve diğer her şeyi duyunca yelken açıp Gelimer'in emrettiği gibi yola çıktı.

Sayfa 429

Ancak rüzgarın ters esmesi onu Hippone limanına geri sürükledi. Düşmanların çok yakın olduğunu duyduğunda denizcilere yalvararak ve büyük vaatlerde bulunarak onu başka bir kıyıya veya adaya götürmelerini istedi. Ancak kış fırtınası çok şiddetli olduğu ve Tyrrhen denizi dev dalgalar kaldırdığı için bunu başaramadılar. O zaman Bonifatius, Tanrı'nın bu hazineyi Romalılara vermek istediğini düşünerek gemiyi kıyıya çekmek zorunda kaldı. Limana ulaştığında büyük bir tehlike içindeyken

Εν τούτοις ἡμεῖς, βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας καὶ ἡ βασιλὴ Οὐρου...

Ὅθεν ἡ ἑστία Βασιλικὴ καὶ ἡ Θρησκεία καὶ ἡ τοῦ...

Ἔπειτα δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ἐπειτα ἡμεῖς βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας καὶ ἡ βασιλὴ...

Ὅθεν ἡ ἑστία Βασιλικὴ καὶ ἡ Θρησκεία καὶ ἡ τοῦ...

Ἔπειτα δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ἐπειτα ἡμεῖς βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας καὶ ἡ βασιλὴ...

Ὅθεν ἡ ἑστία Βασιλικὴ καὶ ἡ Θρησκεία καὶ ἡ τοῦ...

Ἔπειτα δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ἐπειτα ἡμεῖς βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας καὶ ἡ βασιλὴ...

Ὅθεν ἡ ἑστία Βασιλικὴ καὶ ἡ Θρησκεία καὶ ἡ τοῦ...

Ἔπειτα δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Ὁ βασιλεὺς δὲ καὶ ἐν τῇ ἑστίᾳ τοῦ βασιλέως...

Sayfa 431

Vandal lideri Ildericus ile dostluğu sebebiyle pek çok servet edinmişti. Daha önceki bölümlerde anlatıldığı üzere Ildericus iktidardan indirilip hapsedilince, Ildericus'un işlerini yürüten diğer Libyalılarla birlikte İmparator Iustinianus'a sığınmış ve yardım dilenmişti. Gelimer ve Vandallara karşı Roma donanmasıyla sefere çıkan bu adam, savaş boyunca ve özellikle Tricamarum muharebesinde büyük cesaret gösterdi. Bu sebeple Belisarius, adaların yönetimini ona bıraktı. Bundan kısa bir süre sonra Trablus bölgesine, oradaki Maurusiler tarafından sıkıştırılan Pudentius ve Tattimuth'a destek amacıyla bir ordu göndererek Roma gücünü o bölgelerde tahkim etti. Sicilya'ya da bazı adamlar göndererek, bir zamanlar Vandal krallığına ait olan Lilybaeum kalesini ele geçirmelerini emretti. Ancak oradaki Gotlar, Sicilya'nın hiçbir parçasını başkasına bırakmaya niyetli olmadıkları ve bu kalenin Vandallara ait olmadığını iddia ederek onları geri püskürttüler. Belisarius bunu haber alınca, Got yöneticilerine şu mektubu yazdı: "Sizler, efendimiz İmparatorun hizmetkârlarını Lilybaeum'dan, yani bir Vandal kalesinden mahrum bırakarak ne hakkaniyete uygun ne de kendiniz için faydalı bir iş yapıyorsunuz. Uzakta bulunan ve yaşananlardan habersiz olan kendi hükümdarınızı, rızası dışında bir savaşa sürüklemek mi istiyorsunuz?"

Sayfa 432

O büyük İmparator ki, onun teveccühünü kazanmak için büyük çabalar sarf ettiniz. Bir insanın, Gelimer'in elinde tuttuğu bir kaleyi elinden alan İmparatoru engellemeye çalışması, efendisinin mülkünü kölesinden geri alan hükümdara mani olmak istemesi insani adetlere ne kadar aykırıdır? En iyisi bunu yapmayın; zira dostluk pek çok hatayı örter, ancak düşmanlık en küçük haksızlığa dahi tahammül etmez, her şeyi en ince ayrıntısına kadar deşer. Unutmayın ki Tanrı yukarıdan her şeyi izler ve haksız yere başkasının mülküne konup zenginleşenlere müsaade etmez. Talih her zaman atalarınızın lehine işlemez; eğer savaşın riskine girip başarısız olursanız, sahip olduklarınızın hiçbirini koruyamazsınız. Kazanan taraf ise, yenilenlere merhamet göstermeyi reddeder. Bu yüzden ne kendiniz kötülük yapın ne de başkasından kötülük görün. Got kavminin büyük İmparator ile savaşmasına sebep olmayın; zira

onun lütfu sizin için en büyük duadır. Biliniz ki bu mücadele sadece Lilybaeum için değil, haksız yere alıkoyduğunuz her şey içindir."

Mektup bu minvaldeydi. Gotlar bu sözleri Atalaric'in annesine (Amalasuintha) ve kadın naibin danışmanlarına iletiler. Onlar ise Belisarius'a şu cevabı verdiler: "Yazdığın mektup, ey yüce Belisarius, doğru tavsiyeler içerse de bunlar Gotlara değil, başkalarına hitap etmektedir.

Sayfa 433

Bizler İmparator Iustinianus'un elinden aldığımız hiçbir şeye sahip değiliz; böyle bir çılgınlığa asla kapılmayız. Bizim olan tüm Sicilya üzerinde hak iddia ediyoruz; ki Lilybaeum kalesi de bu adanın bir parçasıdır. Theoderic'in, Vandal kralıyla evli olan kız kardeşine bir Sicilya limanını kullanma izni vermiş olması, mülkiyetin devredildiği anlamına gelmez. Bu durum size hiçbir hak kazandırmaz. Sen ise ey general, eğer aramızdaki bu ihtilafı düşmanca değil de dostane bir yolla çözmek istersen, hakkaniyetli olanı yapmalısın. Biz bu meseleyi İmparator Iustinianus'un hakemliğine bırakıyoruz; o, yasalar ve adalet çerçevesinde neye karar verirse ona razıyız. Senden beklentimiz ise en doğru kararı vermen ve hükümdarın olan imparatorun gelecek cevabı beklemenizdir."

Gotların cevabı bu yöneydi. Belisarius durumu imparatora bildirdi ve imparatorun emirleri gelene kadar sessiz kalmayı tercih etti.

Pharas ise kuşatmanın uzamasından, kış mevsiminin zorluklarından ve Maurusilerin dağlık bölgelerdeki direncinden dolayı sıkıntı duyuyordu. Pappua Dağı'na tırmanıp bu işi bir an evvel bitirmeye karar verdi. Beraberindekileri en iyi şekilde silahlandırıp yukarı doğru harekete geçti. Ancak Maurusiler, arazinin sarp ve geçit vermez olmasından faydalanarak tırmananlara büyük zararlar verdiler bu durum yukarı tırmananlar için büyük bir felakete dönüştü.

Sayfa 434

Pharas'ın ordusu inatla ilerlemeye çalışsa da, adamlarından yüz on tanesi orada can verdi. Kendisi de geri kalanlarla birlikte geri çekilmek zorunda kaldı. Arazinin zorluğu karşısında bir kez daha tırmanmayı göze alamadı; ancak Pappua Dağı'ndakilerin açlık sebebiyle teslim olmalarını sağlamak amacıyla çok sıkı bir kuşatma ve nöbet düzeni kurdu. Hiç kimsenin kaçmasına veya dışarıdan yiyecek getirilmesine izin vermedi.

İşte bu sırada Gelimer ve yanındaki kardeşleri ile yeğenleri, kelimelerle tarif edilemeyecek kadar büyük bir sefaletе düştüler. Bizim bildiğimiz tüm kavimler arasında Vandallar, eskiden en lüks içinde yaşayan, ancak o an en sefil duruma düşen topluluktu. Libya'yı ele geçirdiklerinden beri her gün hamamlarda yıkanmaya, denizden ve karadan gelen en lezzetli yiyeceklerle donatılmış sofralara alışmışlardı. Çokça altın ziynet takarlar, şimdi "ipek" (Seric) denilen Med giysileri giyerlerdi. Zamanlarını tiyatrolarda, hipodromlarda ve özellikle av partilerinde geçirirlerdi. Müzik, dans ve her türlü seyirlik eğlence hayatlarının vazgeçilmez bir parçasıydı.

Sayfa 435

Birçoğu ağaçlar ve sularla süslü muazzam bahçelerde ikamet ederdi, sık sık şölenler düzenler ve her türlü zevk ve eğlenceye kendilerini verirlerdi. Oysa Maurusiler, hem kışın hem yazın, hatta her zaman havasız kulübelerde yaşarlardı; ne güneşin sıcağından ne de başka bir dış etkenden korunabilirlerdi. En zenginleri bile çıplak toprak üzerinde, sadece kaba bir deri parçasının üstünde uyurdu. Giysileri mevsime göre değişmez, her zaman kaba ve sert bir harmani giyerlerdi. Ne ekmekleri, ne şarapları ne de başka iyi bir yiyecekleri vardı; sadece buğday veya arpayı öğütmeden veya pişirmeden, hayvanlar gibi çiğ şekilde tüketirlerdi. Gelimer ve çevresindekiler, uzun süre Maurusilerle birlikte bu sefalet içinde kalınca alışık oldukları hayat tarzından tamamen uzaklaştılar. İhtiyaç duydukları temel maddeler de tükenince artık dayanamaz hale geldiler; ölümü kurtuluş, köleliği ise onursuzluk olarak görmemeye başladılar. Pharas bu durumu fark edince Gelimer'e şu mektubu yazdı: "Ben de senin gibi barbar bir adamım ve yazı sanatında veya güzel konuşmada mahir değilim. Ancak bir insanın bilmesi gerekenleri olayların doğasından öğrenerek yazıyorum. Neden ey sevgili Gelimer, hem kendini hem aileni hem de tüm soyunu bu uçuruma sürüklüyorsun? Sırf köle olmamak için mi?"

Sayfa 436

Oysa asıl özgürlük bana göre, bu sefalete katlanmak değil, onurlu bir hayat sürmektir. Sen şimdi Maurusilerin elinde sefilce yaşayarak mı kurtuluşu arıyorsun? Oysa Romalıların yanında fakir bir hayat sürmek, Pappua'da Maurusilerin yanında hüküm sürmekten kat kat iyidir. Belisarius gibi yüce bir kumandanın yanında bulunmak senin için bir utanç değil, bir şereftir. Gel artık bu inattan vazgeç ey aziz Gelimer. Bizler de asil soylardan gelen krallarız ama şimdi İmparator Iustinianus'a hizmet etmekten onur duyuyoruz. İmparator seni senatoya kabul etmeye, sana patrici unvanı vermeye ve geniş topraklar ile büyük bir servet bağışlamaya hazır olduğunu vaat ediyor. Belisarius da tüm bunların gerçekleşeceğine dair söz veriyor. Talih sana kötü davrandıysa, bir insan olarak bunu metanetle karşılamalısın. Eğer Tanrı bu acıları sana takdir ettiyse, O'nun iradesine karşı gelmek sadece sefaletini artırır. Bu teklifi reddetmek akıl kârı değildir. Talih sana güzel imkanlar sunarken bunları görmezden mi geleceksin? Zihin karanlığa gömüldüğünde karar verme yetisini kaybeder; ancak umut ışığı belirdiğinde doğru yolu bulmak gerekir.

Sayfa 437

Eğer zihnini toparlayabilir ve talihin değişimine karşı öfkelenmek yerine akılcı davranırsan, şu an içinde bulunduğun tüm bu kötülüklerden kurtulman an meselesidir."

Gelimer bu mektubu okuyunca acı acı ağladı ve şu cevabı yazdı: "Bana verdiğin öğütler için sana minnettarım; ancak haksız yere bana saldıran birine kölelik etmeyi kabul edemem. Eğer Tanrı adil ise, hiçbir sebep yokken savaşı başlatan ve beni bu duruma düşürenlerden bunun hesabını soracaktır. Belisarius'un ne hakla beni bu hale getirdiğini bilmiyorum. O da bir insandır ve bir gün talihin tersine dönebileceğini unutmamalıdır. Artık daha fazla yazamayacağım; talihim kalemimi elimden alıyor.

Ama yine de hoşça kal sevgili Pharas; bana bir lir (kitara), bir somun ekmek ve bir de sünger gönder."

Pharas bu mektubu alınca şaşırıldı; Gelimer'in neden özellikle bunları istediğini anlayamadı. Haberciye sorduğunda ise şu cevabı aldı: Gelimer, kuşatıldığından beri hiç pişmiş ekmek görmemişti ve onu özlemişti. Süngeri, iltihaplanan ve temizlenmesi gereken bir gözü için istiyordu.

Sayfa 438

Liri ise, başından geçen felaketleri anlatan ve kendi bestelediği bir ağıdı çalmak için arzuluyordu Pharas bu duruma çok üzüldü ve insan talihinin bu kadar değişebilmesi karşısında kederlendi. Gelimer'in tüm isteklerini yerine getirdi ancak kuşatmayı daha da sıkılaştırdı.

Aradan üç ay geçmiş ve kış sona ermişti. Gelimer, kuşatmacıların yakında daha kararlı bir saldırıya geçeceğini korkuyordu. Ayrıca yanındaki çocukların vücutlarının bu sefalet ve kirlilik içinde kurtlanmaya başladığını görüyordu. Ölüme razıydı ama sevdiklerinin bu acıyı çekmesine dayanamıyordu. Bu sırada şu olay gerçekleşti: Bir Maurusi kadını, biraz un ve suyu karıştırıp küldü pişirdiği küçük bir hamur parçasını ateşe koymuştu. Ateşin başında açlıktan ölmek üzere olan iki çocuk bekliyordu. Biri kadının kendi oğlu, diğeri ise Gelimer'in erkek kardeşinin oğluydu. Hamur pişer pişmez Vandal prensi olan çocuk, diğerinden daha hızlı davranıp sıcak hamuru kaparak ağzına attı ağzına attığı sıcak ve kül dolu hamur yüzünden canı yanan çocuk bağırırken, Maurusi çocuk onun saçlarına yapıştı, yüzüne vurdu ve zorla hamuru ağzından geri aldı.

Sayfa 439

Gelimer bu sahneye şahit olunca artık dayanamadı. Kalbi yumuşadı ve hemen Pharas'a şu mektubu yazdı: "Ey aziz Pharas, senin daha önce verdiğin öğütleri şimdi kabul ediyorum. Artık kadere karşı direnmeyeceğim ve onun beni sürüklediği yere gideceğim. Ancak Belisarius'un bana verdiği sözlerin tutulacağına dair bir güvence istiyorum. Eğer bu teminatı alırsam, kendimi, ailemi ve yanındaki tüm Vandalları size teslim edeceğim."

Pharas bu haberi hemen Belisarius'a ilettili. Belisarius, Gelimer'i canlı olarak imparatora götürmeyi çok istiyordu. Bu yüzden mektubu okuyunca çok sevindi ve Cyprianus adlı komutanı, diğer subaylarla birlikte Pappua Dağı'na gönderdi. Onlara, Gelimer'in can güvenliğinin ve onurunun korunacağına dair yemin etmelerini emretti.

Sayfa 440

Gelimer'e kurtuluş ve saygın bir yaşam sözü veren yeminler ettiler. Pharas'ın yanına ulaştıklarında, Gelimer dağın eteklerine indi, verilen sözleri kabul etti ve onlarla birlikte Kartaca'ya doğru yola çıktı. O sırada Belisarius, şehrin Aclas denilen banliyösünde bulunuyordu. Gelimer onun huzuruna çıktığında, çevresindekileri hayrete düşürecek şekilde kahkahalar atarak gülmeye başladı. Bazıları onun çektiği acıların ağırlığıyla aklını yitirdiğini düşündü. Ancak dostları, onun asil bir soydan gelip krallık yapmış, büyük servetlere sahip olmuş birinin, tüm bunları kaybedip esir

düşmesi karşısında insan talihinin ne kadar beyhude ve gülünç olduğunu anladığı için güldüğünü biliyorlardı. Herkes bu gülüşü kendi meşrebine göre yorumladı; kimine göre delilik, kimine göre ise bir bilgelikti. Belisarius, Gelimer'i esir olarak Kartaca'da tuttu ve onunla birlikte Bizans'a (İstanbul) gitmek için imparatorun izin istedi. Bu sırada tüm Vandalları ve ganimetleri gemilere yükleyerek yola çıkış hazırlıklarını tamamladı.

Sayfa 441

Pek çok olay, tüm zamanlar boyunca ümitlerin ötesinde gerçekleşmiş ve insanlık hali aynı kaldığı müddetçe de gerçekleşmeye devam edecektir. Zira sözle imkansız görünen şeyler fiilen nihayete ermekte ve imkansız kabul edilenler çoğu kez hayret uyandıracak şekilde vuku bulmaktadır. Gizericus'un dördüncü kuşaktan torunu olan Gelimer'in; krallığını, muazzam servetini ve elli bin kişilik seçkin ordusunu bu kadar kısa sürede kaybedeceğini kimse hayal edemezdi. Oysa Belisarius'un peşindeki süvari birliği, Vandallara karşı savaşın başından sonuna dek bu kadar az sayıda olmasına rağmen zafer kazandı. Bu durumun talihin bir oyunu mu yoksa bir erdem sonucunu mu olduğu tartışılır, ancak haklı olarak hayranlık uyandırıcıdır. Şimdi hikâyeye kaldığım yerden devam ediyorum.

Vandal Savaşı bu şekilde sona eriyordu. Ancak büyük bir refahın ardından gelen haset, hiçbir kusuru olmamasına rağmen Belisarius'un peşini bırakmıyordu. Bazı komutanlar, onun bir tiranlık kurma peşinde olduğunu iddia ederek imparatora asılsız suçlamalarda bulundular. İmparator ise bu suçlamaları ya dikkate almadı ya da sessiz kalmanın daha doğru olacağını düşündü. Ancak Solomon'u göndererek Belisarius'a bir seçim yapma yetkisi verdi:

Sayfa 442

Belisarius ister Gelimer ve Vandallarla birlikte Bizans'a dönecek, isterse orada kalıp onları gönderecekti. Belisarius (zira komutanların kendisine yönelik tiranlık iftirasından haberdardı) bu şüpheyi dağıtmak ve kendisini suçlayanlarla yüzleşmek için derhal Bizans'a dönmeyi arzuladı. İftiracıların planı ise şuydu: Mektuplarının denizde kaybolmasından korkarak, tiranlık suçlamasını içeren iki ayrı nüshayı iki farklı gemi ve ulakla imparatora göndermeyi tasarladılar. Ulaklardan biri gizlice yola çıktı, diğeri ise şüphe üzerine Mandracium limanında yakalandı. Ele geçirilen mektuplar sayesinde çevrilen dolaplar gün yüzüne çıktı. Belisarius, daha önce de belirttiğim üzere, imparatorun huzuruna çıkmak için aceleyle yola koyuldu.

Kartaca'da durum bu minvaldeydi.

Byzantium ve Numidia'da yaşayan Maurusiler ise, hiçbir geçerli sebep olmaksızın antlaşmaları bozarak Romalılara karşı ayaklanmaya karar verdiler. Bu, Maurusilerin doğasına aykırı bir durum değildi; zira onlarda ne Tanrı korkusu ne de insanlara karşı bir utanma duygusu vardır. Onlar için ne yeminlerin bir hükmü vardır ne de çocuklarını veya kardeşlerini rehin bırakmak barışı korumaya yeter.

Sayfa 443

Zira yöneticilerinin başına bir şey gelse dahi, Maurusiler arasında barış ancak düşman korkusuyla tesis edilebilir. Belisarius ile yapılan antlaşmaların nasıl bozulduğunu ve bu sürecin nasıl geliştiğini açıklayacağım. İmparatorluk donanmasının Libya'ya varacağı haberi yayıldığında, Maurusiler başlarına gelecek bir kötülükten korkarak kadın kâhinlerine danıştılar. Bu kavimde erkeklerin kehanette bulunması geleneklere aykırıdır; sadece kadınlar, yaptıkları ayinler sonucunda geleceği önceden haber verirler ve bu kehanetler eski kehanet merkezlerinden (mabetlerden) geri kalmaz. O vakit kadın kâhinler onlara; bir ordunun sulardan geleceğini, Vandalların yıkılacağını, Maurusilerin ise sakalsız bir komutanın eliyle büyük bir bozguna uğrayacağını haber verdiler. Bu kehaneti duyan Maurusiler, imparatorluk ordusunun denizden geldiğini görünce büyük bir korkuya kapıldılar ve Vandallarla ittifak yapmaktan vazgeçip Belisarius ile barış yaptılar; ancak gelecekte neler olacağını beklemeye başladılar. Vandal meselesi nihayete erince, Roma ordusunu incelemeye başladılar ve özellikle ordunun başında sakalsız birinin olup olmadığını araştırdılar. Ancak tüm subayların sakallı olduğunu görünce kehanetin o an için geçerli olmadığını sandılar ve bunun ancak birkaç nesil sonra gerçekleşecek bir olay olduğunu düşünerek kehaneti kendilerine göre yorumladılar. Bu yüzden antlaşmayı bozmaya niyetlendiler; ancak Belisarius'un korkusu onları bir süre engelledi.

Sayfa 444

Zira Belisarius orada olduğu müddetçe Romalıları savaşta yenemeyeceklerini biliyorlardı. Ancak Belisarius'un muhafızları ve sancaktarlarıyla birlikte oradan ayrıldığını, gemilerin ise Vandallarla doldurulduğunu haber alınca aniden silaha sarıldılar ve Libyalılara karşı her türlü kötülüğü yapmaya başladılar. Askerler ise bölgeye dağılmış oldukları ve hazırlıksız yakalandıkları için bu saldırılara karşı koyamadılar; zira barbarlar her yönden baskınlar düzenliyordu. Erkekler acımasızca katlediliyor, kadınlar ve çocuklar köle olarak götürülüyordu; tüm bölge kaçanlar ve yağma edilenlerle dolup taşmıştı. Bu haberler denize açılmış olan Belisarius'a ulaştığında geri dönmesi imkansızdı; bu yüzden Libya'nın yönetimini Solomon'a bıraktı ve muhafızlarının büyük bir kısmını ona destek olması için gönderdi. Solomon'un, Romalılara haksızlık eden Maurusileri bir an evvel cezalandırmasını emretti. İmparator da Kapadokyalı Theodorus ve Ildiger (Belisarius'un karısı Antonina'nın damadı) komutasındaki başka bir orduyu Solomon'a yardıma gönderdi.

Sayfa 445

Libya'daki toprakların vergi kayıtları artık bulunamadığı için —ki Romalılar bunları daha önce titizlikle kaydetmişti— zira Gizericus zamanında bu kayıtların tamamı yok edilmiş veya bozulmuştu, imparator bu karışıklığı gidermek ve vergileri yeniden düzenlemek amacıyla Tryphon ve Eustratius'u görevlendirdi. Ancak bu memurların belirlediği ağır vergiler Libyalılar için tahammül edilemez bir yük haline geldi. Belisarius, Gelimer ve Vandallarla birlikte Bizans'a vardığında, eski Roma komutanlarına nasip olan ve uzun yıllardır unutulmuş olan büyük bir onura layık görüldü. Yaklaşık altı yüz yıl geçmişti ve o günden beri Titus, Trajan veya başka

hiçbir imparator barbar bir kavme karşı kazanılan zaferin ardından bu türden bir ödül almamıştı. Belisarius, savaşta ele geçirilen ganimetleri ve esirleri şehrin ortasından geçirerek halka sergiledi; buna Romalılar "Triumphus" (Zafer Alayı) derlerdi. Ancak bu tören eski usulde değil, Belisarius'un kendi evinden hipodroma kadar yaya olarak yürümesiyle gerçekleştirildi. Ganimetler arasında krallara layık tahtlar, altın arabalar (ki kralların eşleri bunlara binerdi), paha biçilemez mücevherler, altın kaplar ve kraliyet hazinesine ait her türlü kıymetli eşya vardı. Ayrıca Gizericus'un Roma'daki saraydan yağmaladığı on binlerce talant gümüş ve paha biçilemez imparatorluk hazineleri de sergilendi.

Sayfa 446

Bunlar arasında, Titus'un Kudüs'ün fethinden sonra Roma'ya getirdiği Yahudilerin kutsal eşyaları da bulunuyordu. Bir Yahudi, imparatorun yakınlarından birine yaklaşarak şöyle dedi: 'Bu hazinelerin Bizans sarayına getirilmesinin uğursuzluk getireceğine inanıyorum. Bunlar ancak vaktiyle Kral Süleyman'ın onları koyduğu yerde durmalıdır. Zira Gizericus bu yüzden Roma'yı ele geçirdi ve şimdi de Roma ordusu Vandal krallığını bu yüzden yıktı.' Bu sözler imparatora iletilince, imparator korktu ve tüm bu kutsal eşyaları Kudüs'teki Hristiyan kiliselerine gönderdi. Zafer alayının başında ise Gelimer'in kendisi vardı; omuzlarında erguvan rengi bir pelerin vardı ve çevresinde yakışıklı Vandal gençleri yürüyordu. Hipodroma varıldığında Gelimer, yüksek bir tahtta oturan imparatoru ve onu izleyen kalabalığı görünce ne ağladı ne de bir şikayette bulundu; sadece İbrani metinlerinden şu sözü tekrarladı: 'Vanitas vanitatum, et omnia vanitas' (Her şey boş, bomboş). İmparatorun tahtının önüne geldiğinde üzerindeki erguvan pelerin çıkarıldı ve yüzüstü yere kapanarak İmparator Iustinianus'a biat etmeye zorlandı. Belisarius da bir tebaa olarak aynı şekilde biat etti.

Sayfa 447

İmparator Iustinianus ve İmparatoriçe Theodora, Ildericus'un soyundan gelenlere ve Valentinianus'un akrabalarına büyük miktarda para bağışladılar. Gelimer'e ise Galatia'da geniş topraklar verdiler ve o, ailesiyle birlikte orada yaşamaya başladı. Ancak Gelimer, Arius inancından vazgeçmek istemediği için patrici unvanını almadı. Kısa bir süre sonra Belisarius, eski yasalara uygun olarak konsüllük makamına getirildi. Zafer alayında esirlerin taşıdığı tahtirevan üzerinde taşındı ve halka Vandal savaşından elde edilen ganimetleri, gümüş kapları, altın kemerleri ve diğer kıymetli eşyaları dağıttı. Belisarius'un konsüllüğü ile halk, uzun süredir unutulmuş olan bu kadim geleneğin yeniden canlanmasına şahit oldu. Bizans'ta durum böyleydi. Libya'da ise Solomon ordunun yönetimini devralmıştı. Ancak daha önce belirttiğim üzere Maurusiler ayaklanınca işler karıştı ve Solomon ne yapacağını şaşırды. Barbarların Byzacium ve Numidia'da Roma askerlerini katlettiği ve her şeyi yağmaladığı haberleri geliyordu. Özellikle Massaget soyundan Aigan ve Thraklı Rufinus'un başına gelenler hem Solomon'u hem de tüm Kartaca'yı büyük bir endişeye sevk etti.

Sayfa 448

Bu iki yiğit komutan, Belisarius'un ev halkından ve Roma ordusunun seçkin subaylarındandı. Aigan, Belisarius'un muhafız birliğinde görev yapıyordu; Rufinus ise ordunun en cesur adamlarından biriydi ve savaş meydanlarında sancaktarlık (bandoforos) görevini yürütürdü. Bu iki adam Byzacium bölgesinde devriye gezerken, Maurusilerin her yeri yağmaladığını ve Libyalıları köleleştirdiğini gördüler. Sayıca az olmalarına rağmen barbarları takip edip dar bir geçitte kısırdılar; yağmalanan malları geri alıp barbarların bir kısmını öldürdüler. Ancak bu haber barbar liderlerine —Cuzinas, Esdilasas, Iuthruthes ve Medisinissas— ulaşınca, tüm ordularıyla birlikte akşam karanlığında üzerlerine yürüdüler. Romalılar sayıca çok azdı ve dar bir vadide binlerce barbar tarafından kuşatılmışlardı. Geri çekilmeye çalıştıklarında her yönden ok yağmuruna tutuldular. Rufinus ve Aigan, yanlarındaki birkaç kişiyle birlikte yakındaki bir kayalığın üzerine çıkarak kendilerini savundular. Okları yettiği müddetçe barbarları yanlarına yaklaştırmadılar. Ancak okları tükenince Maurusiler onlara saldırdı ve Romalılar kılıçlarıyla eldeki imkanlarla kendilerini savunmaya çalıştılar.

Sayfa 449

Ancak barbarların sayıca üstünlüğü karşısında Aigan, vücudu delik deşik edilerek orada can verdi. Rufinus ise düşman tarafından esir alındı. Maurusi liderlerinden Medisinissas, Rufinus'un kaçıp başına tekrar iş açmasından korkarak derhal başının kesilmesini emretti. Barbar, Rufinus'un başını kesti ve onun iriliğini ve saçlarının gürlüğünü bir zafer nişanı olarak kendi halkının kadınlarına gösterdi. Mademki tarihin akışı bizi buraya getirdi, Maurusi kavimlerinin Libya'ya nereden geldiğini ve buraya nasıl yerleştiklerini anlatmak zorunluluk arz etmektedir. İbraniler Mısır'dan ayrılıp Filistin sınırlarına vardıklarında, bilge bir adam olan Musa yolda öldü. Liderlik, Yeşu'ya (Iosus bin Nun) geçti. O, halkını Filistin'e soktu ve savaşlardaki insanüstü cesaretiyle bu toprakları ele geçirdi. Tüm kavimleri bozguna uğratarak şehirleri birer birer zapt etti ve yenilmez bir komutan olduğunu kanıtladı. O dönemde Sidon'dan Mısır sınırlarına kadar olan sahil şeridinin tamamına 'Fenike' denilirdi. Fenike tarihlerini yazanların ittifakla belirttiği üzere, kadim zamanlarda buraların tek bir hükümdarı vardı. Burada Gergesalılar, Jebusiler ve İbrani tarihinde isimleri geçen diğer pek çok kalabalık millet yaşardı.

Sayfa 450

Bu halklar, dışarıdan gelen bu yenilmez komutana karşı koyamayacaklarını anlayınca, ana yurtlarını terk ederek komşu olan Mısır'a göç ettiler. Ancak Mısır'ın kadim zamanlardan beri çok kalabalık olması sebebiyle orada kendilerine yer bulamadılar ve Libya'ya (Afrika'ya) doğru ilerlediler. Libya boyunca pek çok şehir kurdular ve Herkül Sütunları'na (Cebelitarık) kadar yayıldılar. **Bugün dahi burada Fenike dili konuşulmaktadır. Numidia'da, bugün Tigisis denilen şehirde bir kale inşa ettiler. Orada büyük bir pınarın başında beyaz taştan iki sütun vardır; üzerlerinde Fenike dilinde ve harfleriyle şu sözler kazanmıştır: 'Nave oğlu haydut Yeşu'nun önünden kaçanlar biziz.'** Libya'da bu göçten önce yaşayan ve yerli (otokton) olduğu

Sayfa 452

Tanrı katında bu şekilde hareket etmekle, hangi müttefike güvenerek Roma İmparatoru'na karşı yürüyorsunuz? Eğer çocuklarınızı feda ederek savaşa giriyorsanız, ne uğruna tehlikeye atılacağınızı hiç düşündünüz mü? Fakat eğer yaptıklarınızdan dolayı bir pişmanlık duyuyorsanız, bize bunu bildiren bir yazı gönderin ki işleri sizin için iyi bir şekilde yoluna koyalım. Yok eğer bu çılgınlığınızdan henüz vazgeçemediyse, o halde çiğnediğiniz yeminlerin ve çocuklarınızın uğradığı haksızlıkların hesabını sormak üzere gelen Roma ordusunu karşılamaya hazırlanın.” Solomon bunları yazdı. Mauroslar ise şu şekilde karşılık verdiler: “Belisarius bizi büyük vaatlerle kandırıp İmparator Iustinianus'un tebaası olmaya ikna etti. Ancak Romalılar bize hiçbir iyilik sunmadıkları gibi, bizi açlıkla karşı karşıya bırakarak dost ve müttefik olarak kalmamızı bekliyorlar. Bu yüzden sadakatsiz olarak çağrılmayı hak eden biz değil, Mauroslar olmalıdır. Zira barışı bozanlar, komşularına açıkça saldırarak onlardan ayrılanlar değil, müttefiklerini köleleştirmeye çalışanlardır. Tanrı, kendi mülkünü koruyanlara değil, başkalarının hakkına göz dikip savaş tehlikesi yaratanlara öfkelenir. Çocuklar konusuna gelince, sizin tek bir kadınla evlenme zorunluluğunuz varken, bizim her birimiz, eğer mümkünse, elli kadınla birlikte oluruz; bu yüzden bizde çocuk nesli asla tükenmez.”

Sayfa 453

Solomon mektubu okuduktan sonra tüm orduyu Mauroslar üzerine sürmeye karar verdi. Kartaca'daki işleri emniyete alarak Byzacium'a doğru ilerledi. Mammes'e vardığında Mauros önderlerinin orada tahkimat kurduğunu gördü. Barbarların savaş düzeni şöyleydi: Develerden oluşan bir daire yapmışlardı; cephenin derinliği on iki deve kadardı. Kadınları ve çocukları safların arasına yerleştirmişlerdi; az sayıda kadın dışarıda, büyük çoğunluk ise dairenin içindeydi. Bu kadınlar hem tahkimat yapar hem de barınaklarda dururlardı; ayrıca atların ve develerin bakımıyla ilgilenirlerdi. Silahları bileyerek erkeklerin savaş yükünü hafifletirlerdi. Piyadeler ise develerin ayakları arasında, kalkan ve kılıçlarıyla beklerlerdi. Bazı süvariler ise dağlık bölgelerde hazır bekliyordu. Solomon, Mauros dairesinin dağa bakan kısmını boş bıraktı; zira hem dağdan gelecek saldırıdan hem de kuşatılmaktan korkuyordu.

Sayfa 454

Saf tutmuş olanları şüpheye düşürmesinler diye bunu yaptılar. Solomon ise, geri kalan tüm orduyu dairenin karşısına yerleştirdi; zira askerlerin çoğunun korktuğunu ve Aigan ile Rufinus'un başına gelenlerden dolayı cesaretlerinin kırıldığını görmüştü. Onlara cesaret vermek amacıyla şu konuşmayı yaptı: “Ey Belisarius ile birlikte savaşmış olanlar! Hiçbiriniz bu adamlardan korkmayın; beş yüz Romalı, on binlerce Mauros'u dize getirmişken bu size örnek olsun. Kendi erdeminizi hatırlayın ve düşünün ki, sizler Maurosları yenen Vandalları zahmetsizce mağlup ettiniz. Efendilerini yenenlerin, kölelerinden korkması adalete uygun değildir. Kaldı ki Mauros milleti, savaş araçları bakımından halkların en zayıfıdır. Çoğu çıplaktır; kalkanı olanları ise küçük ve dayanıksızdır, fırlatılan mızrakları durduramaz. Ellerindeki iki mızrağı fırlattıktan sonra eğer bir zarar veremezlerse,

hemen arkalarını dönüp kaçarlar. Bu yüzden barbarların ilk saldırısını püskürttüğünüz takdirde, savaşın geri kalanı zahmetsizce zaferle sonuçlanacaktır.

Sayfa 455

Sizin teçhizatınızın düşman karşısındaki üstünlüğünü görüyorsunuz görüyorsunuz ki ruhun erdemi, bedenin gücü, savaş tecrübesi ve cesaret bakımından tüm düşmanlarınızı zaten yendiniz. Oysa Mauroslar tüm bunlardan yoksundur ve sadece sayısal üstünlüklerine güvenmektedirler. Az sayıda iyi donanımlı askerin, kalabalık ama disiplinsiz bir topluluğu yenmesi çok daha kolaydır. Zira iyi bir askerin cesareti kendi içindedir; ancak korkak bir topluluğun kalabalığı, onları daha büyük bir kargaşaya ve sıkışıklığa sürükler. Ayrıca bu develerden de korkmanıza gerek yok; bunlar yaralandıklarında sahipleri için düşmandan daha tehlikeli hale gelir, kargaşa ve düzensizliğe yol açarlar. Düşmanın daha önceki başarılarından kaynaklanan atılganlığı ise sizin için bir avantaj olacaktır. Zira ölçsüz cesaret, gücü aşan bir riske girildiğinde felaket getirir. Bunları düşünerek ve düşmanı küçümseyerek, sessizlik ve disiplin içinde hareket edin; çünkü barbarların düzensizliğini ancak bu şekilde yenebiliriz.”

Sayfa 456

Solomon bu sözleri söyledi. Mauros önderleri ise Romalıların düzeninden etkilenen halklarını cesaretlendirmek için karşı bir konuşma yaptılar Romalıların bedenlerinin insani olduğunu ve demirle yaralanabildiğini yeni öğrendik ey silah arkadaşlarımız; zira mızraklarımızla bir kısmını yere serdik, bir kısmını da esir aldık. Durum böyleyken, sayıca onlardan çok daha üstün olduğumuzu açıkça görüyorsunuz. Ayrıca bu savaş, ya tüm Libya'nın efendisi olacağımız ya da bu küstah adamlara köle olacağımız bir varoluş mücadelesidir. Bu yüzden cesur olmamız şarttır. Düşmanın teçhizatından korkmamıza gerek yok; eğer üzerimize piyade olarak gelirlerse Maurosların hızı karşısında dayanamazlar. Eğer atlı olarak gelirlerse, atları develerin görüntüsünden ve savaşın gürültüsünden ürkerek kaçacaktır. Vandallara karşı kazanılan zaferin onları yenilmez kıldığını düşünenler yanılıyorlar; zira savaşın gidişatı komutanın erdemine bağlıdır. Vandalların yenilmesine sebep olan Belisarius artık burada değildir. Kaldı ki bizler Vandalları pek çok kez yendik ve onların gücünü kırdık.

Sayfa 457

Şimdi Romalılara karşı daha kolay bir zafer kazanma ümidimiz var. Bu düşmanları yeneceğimize ve yiğitliğinizle bu zaferi kazanacağımıza dair ümidimiz tamdır.” Mauros önderleri bu sözlerle askerlerini cesaretlendirerek savaşa giriştiler. Başlangıçta Roma ordusunda büyük bir kargaşa yaşandı. Zira atlar, develerin çıkardığı gürültüden ve görünümlelerinden ürkerek binicilerini yere atıyor ve düzensizce kaçıyorlardı. Bu sırada Mauroslar ileri atılarak ellerindeki mızrakları fırlatıyor, hiçbir düzen içinde olmayan Romalıları zora sokuyorlardı. Solomon durumu görünce hemen atından indi ve diğerlerine de aynısını yapmalarını emretti. Atlarından indikten sonra kalkanlarını birbirine kenetleyerek düşman mızraklarına karşı bir siper oluşturdu ve saflarını korudular. Solomon, yanına beş yüz kadar

asker olarak develerin oluşturduğu dairenin bir kısmına hücum etti. Kılıçlarını çekerek orada duran develeri öldürmeye başladılar. Develer devrilince Romalılar için bir geçit açıldı. Derhal dairenin içine dalarak kadınların bulunduğu merkeze doğru ilerlediler.

Sayfa 458

Barbarlar bu beklenmedik hamle karşısında dehşete düştüler daha yakın olan dağa doğru kaçmaya başladılar; kaçanları takip eden Romalılar büyük bir düzensizlik içinde olanları öldürdüler. Denildiğine göre bu savaşta on bin Mauroslar öldürüldü. Tüm kadınlar ve çocuklar esir alındı. Askerler öldürmedikleri tüm develeri ganimet olarak topladılar. Romalılar büyük bir ganimetle Kartaca'ya dönerek zafer şenlikleri düzenlediler.

XII. Ancak barbarlar büyük bir öfkeyle tekrar toplandılar ve Byzacium bölgesine saldırarak hiçbir yaş ayrımı yapmadan önlerine geleni katletmeye başladılar. Bu sırada Solomon Kartaca'da bulunuyordu; barbarların büyük bir kalabalıkla Byzacium'a girdiğini öğrenince derhal ordusuyla yola çıktı. Düşmanın kamp kurduğu Bourgaon denilen yere ulaştı. Orada birkaç gün bekledi ki Mauroslar ovaya insin ve savaş başlasın. Ancak Mauroslar ovada savaşmaya pek niyetli değillerdi; zira Romalıların ovadaki savaş gücünden çekiniyorlar, dağlık Bourgaon bölgesinde kendilerini daha güvende hissediyorlardı.

Sayfa 459

Bu dağ pek çok yerinden sarp ve doğuya bakan tarafı geçit vermez durumdaydı güneşin doğduğu yön geçit vermezken, batı tarafı daha kolay çıkılabilir ve eğimliydi. İki yüksek zirve arasında dar ve oldukça derin bir vadi uzanıyordu. Barbarlar dağın tepesini boş bırakmışlardı, çünkü oradan bir saldırı gelebileceğine ihtimal vermiyorlardı; aynı şekilde Bourgaon'un eteklerindeki düzlüğü de tutmamışlardı. Dağın orta kısımlarında ordugah kurmuşlardı; böylece düşman yukarı gelirse tepeden saldırabileceklerdi. Ayrıca dağda pek çok atları vardı ki; ya kaçmak ya da savaşın sonucuna göre düşmanı takip etmek için bunları hazır tutuyorlardı. Solomon, Maurosların ovada savaşmak istemediğini ve Roma ordusunun bu ıssız yerde beklemekten yorulduğunu görünce, düşmanla dağda yüzleşmeye karar verdi. Ancak askerlerinin, önceki savaşa göre sayıca çok daha fazla olan düşman kalabalığından çekindiğini görünce onları toplayarak şöyle dedi: "Ey askerler! Düşman size karşı bir korku beslemiyor, aksine onların bu sayıca çokluğu kendi başlarına getirecekleri felaketin kanıtıdır. Görüyorsunuz ki on binlerce kişi toplanmışlar ancak ovaya inip bizimle savaşmaya cesaret edemiyorlar; ne kendilerine ne de buldukları yerin korumasına güvenebiliyorlar sadece bu yerin zorluğuna sığınıyorlar.

Sayfa 460

Bu yüzden sizin için bir cesaretlendirme konuşması yapmama gerek yok; zira durumun kendisi ve düşmanın zayıflığı size yeterli cesareti veriyor. Bu savaşı da başarıyla atlattıysak, Libya'nın tüm zenginliklerinden yararlanma şansına sahip olacağız ve bir daha savaş düşünmek zorunda kalmayacağız. Dağın tepesinden

üzerimize bir saldırı gelmemesi veya o bölgeden bize bir zarar gelmemesi için ben gerekli önlemleri alacağım.” Solomon bu sözleri söyledikten sonra, muhafızların (excubitors) komutanı olan Theodoros’a —Romalılar bu muhafızlara böyle der— bin kadar piyade vererek, yanlarına sancakları da alıp akşam karanlığında Bourgaon’un doğu tarafındaki sarp kısımdan gizlice tırmanmalarını emretti. Oraya ulaştıklarında gün doğana kadar sessizce beklemelerini ve güneş görüldüğünde kendilerini düşmana göstererek sarsmalarını istedi. Theodoros denileni yaptı. Gece yarısı uçurumların ve sarp kayaların arasından tırmanarak tepeye ulaştılar. Orada Mauroslerden kimse yoktu, zira Romalıların buradan çıkabileceğine ihtimal vermemişlerdi ancak tüm Romalıları da fark ettirmeden geçtiler.

Sayfa 461

Zira sanki dışarıdan ordugaha kötülük yapmak isteyenlere karşı bir önlem almak için devriyeye çıkıyormuş gibi gönderilmişlerdi. Şafağın sökmesiyle birlikte Solomon, tüm ordusuyla Bourgaon'un zirvelerine, düşman üzerine doğru tırmanmaya başladı. Sabah olduğunda ve düşman yakından görüldüğünde, askerler artık dağın tepesinin daha önce olduğu gibi boş olmadığını, aksine Romalıların orada durduğunu ve Roma sancaklarını sergilediklerini fark edince (zira gün artık iyice aydınlanmıştı) büyük bir şaşkınlığa düştüler. İki ateş arasında kaldıklarını anlayan barbarlar, ne tarafa yöneceklerini bilemediler; her iki yönden de üzerlerine mızraklar yağıyordu ve düşmana karşı koyacak güçleri kalmadığından hemen kaçmaya başladılar. Ancak ne zaten Romalıların elinde olan Bourgaon zirvesine çıkabiliyorlar ne de aşağıdan gelen diğer ordunun baskısı yüzünden ovaya inebiliyorlardı. Arada sıkışıp kaldıklarından, bazıları at sırtında bazıları ise yaya olarak sarp kayalıklardan aşağıya, uçurumlara doğru kendilerini bıraktılar. Büyük bir korku ve kargaşa içinde kaçan bu kalabalık grup birbirlerini eziyor, derin vadilere düşenlerin üzerine arkadan gelenler yığılıyordu. Öndekiler hemen ölürken, arkadan gelenler ise başlarına gelen felaketin farkına varamıyorlardı.

Sayfa 462

Vadi ölü atlar ve insanlarla dolup taşınca, geçiş yolu cesetlerden oluşan bir zemin haline geldi Bourgaon'dan diğer dağa doğru cesetlerin üzerinden yürüyerek kurtulmaya çalışanlar oldu. Bu çarpışmada Mauroslerden yaklaşık elli bin kişinin öldüğü söylenir; ancak Romalılardan tek bir kişi bile ölmediği gibi, ne bir yara alan ne de kazara bir darbe yiyen oldu; hepsi bu zaferin meyvelerinden eksiksiz faydalandılar. Barbar önderlerin tamamı kaçtı, yalnızca Esdilasas, Romalıları teslim olup sadakat yemini etti. Romalılar o kadar çok kadın ve çocuk esir aldılar ki, bir Mauros çocuğunu bir koyun fiyatına satıyorlardı. O zaman Mauroslerin kadınları hakkında söylenen bir kehanet gerçekleşmiş oldu; zira kehanete göre onların nesli sakalsız bir adam tarafından yok edilecekti. Romalı ordugahı, ganimetlerle ve Esdilasas ile birlikte Kartaca'ya döndü. Barbarlardan sağ kalanların Byzacium'da kalmaları artık imkansız görünüyordu; zira sayıca az olduklarından komşuları olan Libyalılar tarafından sıkıştırılmaktan korkuyorlardı. Bu yüzden önderleriyle birlikte Numidia'ya çekildiler ve Aurasium Dağı'ndaki Mauroslerin lideri olan Iabdas'a

sığındılar. Byzacium'da kalan tek Maurosları lideri ise Antalas idi; o, bu süre zarfında Romalılara olan sadakatini korumuş ve halkıyla birlikte hiçbir zarar görmeden yerinde kalmıştı.

Sayfa 463

Byzacium'da bu olaylar yaşanırken, Aurasium Mauroslarının lideri labdas, üç binden fazla savaşçısıyla birlikte Numidia köylerini yağmalıyor ve pek çok Libyalıyı köleleştiriyordu. O sırada bölgedeki kalelerin muhafızlığından sorumlu olan Althias isminde bir subay bulunuyordu. Althias, yanındaki yetmiş kadar Hun savaşçısıyla birlikte, düşmanın elindeki esirlerden bir kısmını kurtarmak amacıyla harekete geçti. Maurosların bu kadar kalabalık bir güçle karşısında olduğunu görünce yetmiş kişiyle açık bir savaşa girmenin mümkün olmadığını anladı. Düşmanın geçeceği dar bir yolu tutarak, geçerken bazı esirleri kurtarmayı planladı. Ancak buralarda öyle bir yol bulunmadığından (zira her yer geniş ovalardan ibaretti) başka bir plan yaptı. Yakınlarda o zamanlar surları zayıf ama içinde büyük bir su kaynağı olan Tigisis adında bir şehir vardı. Althias, susuzluktan kırılan düşmanın bu kaynağa mutlaka geleceğini düşünerek orayı tuttu; zira yakınlarda başka su yoktu. Herkes, onun bu kadar az kişiyle bu kadar kalabalık bir düşmanı beklemesini delilik olarak görüyordu. Ancak Mauroslar, yaz sıcaklığında uzun yoldan gelmişler, yorgun ve susuz kalmışlardı. Kaynağın düşman tarafından tutulduğunu görünce çaresizce durdular; suları tükenmiş, susuzluktan bitkin düşmüşlerdi. Bunun üzerine labdas, Althias ile pazarlığa oturarak ganimetin üçte birini vermeyi, buna karşılık Maurosların su içmesine izin verilmesini teklif etti. Althias ise bu teklifi reddetti ve ancak teke tek dövüşerek esirlerin kaderini belirlemeyi önerdi. labdas bu meydan okumayı kabul etti; zira yenilirse Maurosların su içemeyeceğini biliyordu. Althias'ın bedeni zayıf ve çelimsizdi; labdas ise Maurosların en yakışıklısı ve en savaşçısı olarak bilinirdi. Her ikisi de at sırtında öne çıktılar. labdas mızrağını fırlattı, ancak Althias beklenmedik bir şekilde sağ eliyle mızrağı havada yakalayarak düşmanlarını hayrete düşürdü. Ardından sol eliyle yayını gerdi (zira her iki elini de kullanabiliyordu) ve labdas'ın atını vurarak öldürdü. labdas yere düşünce, Mauroslar başka bir at getirip onu kaçırdılar; ordu ise düzensizce onu takip etti. Böylece Althias hem esirleri kurtardı hem de ganimetleri alarak tüm Libya'da büyük bir ün kazandı. Solomon ise Kartaca'da bir süre kaldıktan sonra ordusunu Aurasium Dağı ve labdas üzerine yürüttü....

Sayfa 464

(Sayfa 463 ile 464 arasındaki devamlılık gereği içerik bütünleşiktir; 464'te labdas'ın yenilgisi ve kaçıışı, Althias'ın başarısı vurgulanır.)Hepsi susuzluktan bitkin düşmüş bir halde durdular. labdas, Althias'a ganimetten pay teklif ettiyse de Althias bunu kabul etmedi ve ancak teke tek bir dövüşle su içebileceklerini söyledi. labdas bu teklifi kabul etti, zira yenilirse Maurosların su içemeyeceğini anlamıştı. Tüm ordu bu durumu izlemekten keyif alıyordu; Althias fiziksel olarak zayıf görünse de labdas Maurosların en görkemli savaşçısıydı. İkisi de atlı olarak karşı karşıya geldiler. labdas ilk mızrağı fırlattı; ancak Althias mızrağı sağ eliyle havada yakalayarak herkesi şaşırtdı. Hemen ardından sol eliyle okunu fırlatıp labdas'ın atını öldürdü.

labdas düştüğünde diğer Mauros lar onu hemen bir başka ata bindirip kaçırdılar; tüm Mauros ordusu da arkalarından düzensiz bir şekilde kaçı. Althias esirleri ve tüm ganimeti kurtardı; bu olaydan sonra ünü tüm Libya'ya yayıldı.

Sayfa 465

Solomon, Kartaca'da bir süre dinlendikten sonra Aurasium Dağı'na, labdas'ın üzerine yürümek için hazırlıklara başladı çünkü Romalılar Byzacium'daki işlerle meşgulken, labdas Numidia'nın pek çok yerini yağmalamıştı. Solomon yola çıktığında, yanına labdas ile husumeti olan diğer Mauros önderlerini, Massonas ve Ortaias'ı da aldı. Massonas'ın düşmanlığı, labdas'ın babası Mephanias'ı hileyle öldürmesinden; Ortaias'ınki ise labdas'ın onu ve tebaasını topraklarından sürmek istemesinden kaynaklanıyordu. Solomon komutasındaki Roma ordusu ve müttefik Mauros lar, Aurasium Dağı'nın yanından geçen Amigas Nehri kıyısında ordugah kurdular. labdas'a göre, ovada düşmanla karşılaşmak sakıncalıydı; bu yüzden Aurasium'un en sarp yerlerinde savunma yapmayı planlıyordu. Bu dağ, Kartaca'dan on üç günlük bir mesafededir ve bildiğimiz en büyük dağdır. Etrafını dolaşmak hızlı bir yürüyüşle üç gün sürer. Çıkmak isteyenler için oldukça sarp ve vahşidir; ancak zirvesine ulaşıldığında düz ovalar, bol su kaynakları, nehirler ve muazzam bahçelerle karşılaşılır. Burada yetişen buğday ve meyveler, Libya'nın geri kalanındakilerden iki kat daha büyüktür.

Sayfa 466

Ayrıca burada bazı kaleler de mevcuttur buralar, orada yaşayanlar için bir tehlike arz etmediği düşünülduğünden ihmal edilmiştir. Mauros lar, Vandallardan Aurasium'u aldıklarından beri oraya hiçbir düşman girmemiş, barbarlar herhangi bir korku yaşamamışlardı. Hatta dağın eteğinde, doğu tarafında bulunan Tamugadi şehrini, düşman gelip orada ordugah kurmasın veya şehri bir üs olarak kullanmasın diye tamamen insansızlaştırıp yıkmışlardı. Aurasium'un batı tarafında ise Ortaias'ın yönettiği başka Mauros kabileleri yaşıyordu; daha önce de söylediğimiz gibi o, Romalıların müttefiki olmuştu. Ben bu adamın (Ortaias) şöyle dediğini duydum: Kendi topraklarının ötesinde, üzerinde kimsenin yaşamadığı uçsuz bucaksız çöller uzanmaktaydı; ancak bu çöllerin bittiği yerde Mauros lar gibi siyah tenli olmayan, aksine beyaz tenli ve sarı saçlı insanlar yaşamaktaydı. Bu konuyla ilgili anlatılanlar böyledir. Solomon, müttefik Mauros lara büyük paralar ve hediyeler verdikten sonra, tüm orduyla birlikte Aurasium Dağı'na tırmanmaya başladı; kaderin onlara ne getireceğini görmeye hazırды. Zira ne kendileri ne de atları için yeterli yiyecekleri vardı erzakları azdı ve hem askerler hem de atlar bu yüzden zorlanıyordu.

Sayfa 467

Çok zorlu bir yoldan yaklaşık elli stadia kadar ilerlediler ve orada ordugah kurdular. Bu yolu her gün tırmanarak yedinci günde eski bir kalenin ve kurumayan bir nehrin olduğu bir yere ulaşılar. Latinler buraya kendi dillerinde Aspis (Kalkan) Dağı derler. Düşmanın orada beklediği haber verilmişti, ancak oraya vardıklarında karşılarında kimseyi bulamadılar. Orada üç gün boyunca savaş hazırlığı içinde beklediler. Ancak

düşman ortalıkta görünmüyordu ve erzakları tükenmeye başlamıştı. Solomon ve tüm ordu, müttefik Maurosların kendilerine ihanet ettiğinden şüphelenmeye başladılar. Zira müttefikler, Aurasium yollarını çok iyi bildikleri halde her gün gizlice düşmanla haberleşiyor, Romalıları yanıltıyor ve onları pusuya düşürmeye çalışıyorlardı. Maurosların doğuştan güvenilmez olduğu bilindiğinden, Romalılar büyük bir endişeye kapıldılar Romalılarla veya diğerleriyle müttefik olduklarında Mauroslara karşı savaşa giderken sergiledikleri tutum budur.

Sayfa 468

Bunları düşünen ve aynı zamanda açlıkla boğuşan Romalılar, elleri boş bir şekilde hızla ovaya geri döndüler ve orada bir tahkimat kurdular. Solomon, ordusunun bir kısmını Numidia'da koruma amaçlı (zira artık kış gelmişti) bıraktıktan sonra geri kalanlarla Kartaca'ya döndü. Orada, bahar geldiğinde daha büyük bir hazırlıkla ve eğer yapabilirse müttefik Mauroslar olmadan tekrar Aurasium'a sefer düzenlemek için işleri yoluna koymaya başladı. Aynı zamanda Sardinya adasında yerleşik olan Mauroslara karşı da bir filo ve ordu hazırladı. Bu ada oldukça büyük ve bereketlidir; Sicilya'nın iki ana parçası büyüklüğündedir (yaya olarak çevresini dolaşmak yirmi gün sürer). Roma ve Kartaca arasında yer alır ve Maurosların istilası altındadır. Vandallar eskiden bu barbarlara kızıp az sayıda erkek ve kadını Sardinya'ya sürgün etmişlerdi. Zamanla bu kişiler dağları ele geçirmiş, önceleri açıkça yağmacılık yapmışlar, sayıları üç bini bulunca da artık gizlenme gereği duymadan her yeri yağmalamaya başlamışlardı yerli halk tarafından Barbaricini olarak adlandırılan bu kişilere karşı Solomon, o kış bir donanma hazırladı. Libya'daki durumlar bu şekilde geliyordu.

Sayfa 469

XIV. Aynı dönemde İtalya'da da şu olaylar cereyan ediyordu: Belisarius, İmparator Iustinianus tarafından Theodatus ve Got kavmine karşı gönderilmiş, Sicilya'ya ulaşmış ve bu adayı neredeyse hiç zorlanmadan ele geçirmişti. İtalyan olaylarının tarihini daha sonraki bölümlerde anlatacağım için, şimdi Libya'daki olayları tamamlayıp ardından İtalya ve Gotlar konusuna geçmek uygun olacaktır. Bu kışı Belisarius Syracuse'da, Solomon ise Kartaca'da geçirdi. O yıl (MS 536) dehşet verici bir alamet gerçekleşti: Güneş, sanki ay tutulmuş gibi ışınlarını saçmadan, tüm yıl boyunca sönük bir şekilde parladı; parlaklığı saf değildi ve her zamanki gibi ışık vermiyordu. Bu olaydan sonra ne savaşlar, ne kıtlıklar ne de insanlara ölüm getiren diğer felaketler eksik oldu. Bu, Iustinianus'un hükümdarlığının onuncu yılıydı. Bahar başladığında, Hristiyanların Pascha (Paskalya) dedikleri bayramı kutladıkları sırada, Libya'daki askerler arasında büyük bir isyan patlak verdi isyanın nasıl başladığını ve nasıl sonuçlandığını anlatacağım.

Sayfa 470

Daha önce belirttiğim gibi Vandallar savaşta yenildikten sonra, Roma askerleri onların kadınlarını ve kızlarını eş olarak almışlardı. Ancak bu kadınların her biri, eşlerini eski topraklarını geri istemeye teşvik ediyordu; kendilerinin bu toprakların asıl

Εἰς τὴν γαλακίαν, ἢ μὲν ἵππων ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἀποκρίσας...

7. ἵππος οὐκ ἔστιν ἡ ἀσπίς... 8. ἵππος οὐκ ἔστιν ἡ ἀσπίς...

Ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων, ἢ ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων...

10. ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων... 11. ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων...

Ἰδὼν τὸν ἵππον τῶν Ἰνδῶν ἀποκρίσας, ἀποκρίσας...

1. ἵππος ἡ ἀσπίς... 2. ἵππος ἡ ἀσπίς...

Ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων, ἢ ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων...

11. ἵππος ἡ ἀσπίς... 12. ἵππος ἡ ἀσπίς...

Ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων, ἢ ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων...

1. ἵππος ἡ ἀσπίς... 2. ἵππος ἡ ἀσπίς...

Ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων, ἢ ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων...

1. ἵππος ἡ ἀσπίς... 2. ἵππος ἡ ἀσπίς...

Ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων, ἢ ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων...

1. ἵππος ἡ ἀσπίς... 2. ἵππος ἡ ἀσπίς...

Ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων, ἢ ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων...

1. ἵππος ἡ ἀσπίς... 2. ἵππος ἡ ἀσπίς...

Ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων, ἢ ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων...

1. ἵππος ἡ ἀσπίς... 2. ἵππος ἡ ἀσπίς...

Ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων, ἢ ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων...

1. ἵππος ἡ ἀσπίς... 2. ἵππος ἡ ἀσπίς...

Ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων, ἢ ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων...

1. ἵππος ἡ ἀσπίς... 2. ἵππος ἡ ἀσπίς...

Ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων, ἢ ἐν τῇ ἀσπίδι τῶν ἵππων...

1. ἵππος ἡ ἀσπίς... 2. ἵππος ἡ ἀσπίς...

Sayfa 471 Vandallıların raiipleri bu isyani en çok körükleyecekdi; zira Tanrı'ya alışıkları şekilde ibadet etme imkânından mahrum bırakılmışlar tüm gizlemler ve kutsal ayinlerden menedilmişlerdi. Çünkü imparator Justinianus Ortodoks doktrini paylaşımayan hiçbir Hristiyanın vafatiz gizemine veya başka bir ayine katılmasına izin vermiyordu. Özellikle yakaşan Paskalya bayramı onları derinden sarsmıştı; çünkü bu günde çocuklarını ilahı yikanma ve vafatiz etmelerine veya diğer bayram ayinlerini icra etmelerine izin verilmiyordu. Romalıların işlerini altüst etmeye kararı olan bu kötü

ruh, isyan hazırlığı yapanlara adeta bir azık gibi başka bir hadise daha sundu: Belisarius'un Bizans'a gönderdiği Vandalları İmparator, Doğu şehirlerinde kalıcı olarak garnizon kurmaları için beş süvari birliği (katalogos) halinde düzenlemiş ve bunlara "Iustinianus Vandalları" ismini vererek gemilerle yola çıkarmıştı. Bu askerlerin büyük bir kısmı Doğu'ya ulaşmış kendilerine ayrılan birlikleri doldurarak bugüne dek Perslere karşı sefer yapmaya devam etmektedir. Ancak yaklaşık dört yüz kadar olan diğerleri, Midilli açıklarındayken yelkenleri şişirip dümencileri zorlayarak Peloponnesos'a yanaştılar. Oradan ayrılarak Libya'ya yelken açtılar ve gemileri terk edip teçhizatlarını topladıkları ıssız bir mevkiye karaya çıktılar Aurasion Dağı'na ve Mauretania'ya çıktılar.

Sayfa 472

İsyan fikrine yatkın olan askerler onlardan cesaret alarak birbirleriyle daha sıkı kenetlendiler. Ordugahta bu mesele üzerine pek çok konuşma yapılıyor ve yeminler ediliyordu. Paskalya bayramını kutlamak üzereyken, kutsal ayinlerden mahrum bırakılmanın verdiği öfkeyle -zira Arian inancına sahip olanlar bu duruma çok içerlemişti- isyan ateşi iyice parladı.

Elebaşlarına, bayramın "Büyük Gün" dedikleri ilk gününde, Salomon'u tapınakta öldürmek uygun görüldü. Bu kararı hiç kimse ifşa etmediği için gizli kaldı. Pek çok kişi bu korkunç planın içinde olmasına rağmen, niyetin dışarı sızması hayret vericiydi; zira Salomon'un muhafızlarının ve uşaklarının çoğu, mülk edinme arzusuyla bu tertibe katılmıştı. Belirlenen gün geldiğinde Salomon tapınakta oturuyor ve yaklaşan tehlikeden tamamen habersiz bulunuyordu. İçeri girenler adamı öldürmeye karar vermişler, birbirlerine işaret ederek kılıçlarına el atmışlardı; ancak ne bir eylemde bulundular ne de o sırada icra edilen törenleri bozdular. Ya tapınağın kutsallığından utandılar ya da generalin vakarı karşısında çekindiler veya ilahi bir güç onları engelledi. Ayinler bittikten sonra her biri evine döndü; ancak korkakça davrandıkları ve fırsatı kaçırdıkları için birbirlerini suçluyorlardı. Kararı bir sonraki güne ertelediler.

Sayfa 473

Benzer şekilde ertesi gün de bir sonuç alamadan tapınaktan ayrıldılar. Meydana çıktıklarında açıkça birbirlerine sövmeye başladılar; her biri diğerini korkaklıkla ve yoldaşlarına ihanetle suçluyor, Salomon'a duyulan aşırı saygıyı yeriyorlardı. Artık Kartaca'da kalmalarının kendileri için emniyetli olmadığını anladılar, zira niyetleri iyice açığa çıkmıştı. Bu yüzden şehrin büyük bir kısmı hızla kırsala dağıldı; karşılaştıkları tüm mülkleri ve Libyalıları düşmanmışçasına yağmaladılar. Şehirde kalanlar ise hiçbir şeyden haberleri yokmuş gibi davranıyor, planlananlardan habersiz görünmeye çalışıyorlardı.

Salomon, askerlerin taşrada yaptıkları fenalıkları duyunca büyük bir keder içinde şehirde kalanlara İmparator'a olan sadakat ve bağlılıklarını hatırlatmaktan geri durmadı. Başlangıçta bu sözlere kulak veriyor gibi görünseler de beşinci günde, taşradakilerin şehri bir tiran gibi ele geçirmek üzere olduklarını duyunca hipodromda toplandılar; Salomon'a ve diğer yöneticilere hayasızca hakaretler yağdırdılar. O vakit

Salomon, Kapadokyalı Theodoros'u onları teskin etmesi ve yumuşatması için gönderdi. Ancak Theodoros'un sözlerine hiç aldırmış etmediler. Bu Theodoros'un Salomon'a karşı bir husumet beslediği ve ona karşı bir komplo içinde olduğu şüphesi vardı. Bu nedenle isyancılar, bağrıışmalar ve büyük bir gürültüyle onu derhal kendilerine general seçtiler ve Theodoros'un etrafında toplanarak ona muhafızlık yapmaya başladılar hızla saraya doğru yöneldiler.

Sayfa 474

Orada saray muhafızlarının komutanı olan, diğer tüm erdemlerde üstün olduğu gibi savaş işlerinde de fevkalade mahir olan başka bir Theodoros'u öldürdüler. Bu cinayeti işledikten sonra yollarına çıkan her şeyi ve herkesi katletmeye başladılar; karşılaştıkları kişi ister Romalı olsun ister Salomon'un bir yakını, ister parası olsun ister olmasın, ellerine geçeni öldürüyor ve oradan yağmaya girişiyorlardı. Askerlerin bulunmadığı evlere girerek en kıymetli eşyaları alıyorlardı; ta ki gece çökene ve yorgunluğun yerini alan sarhoşluk onları durdurana dek. Salomon ise sarayın içindeki büyük tapınağa sığınarak saklanmış, oradan kaçmayı başarmıştı. Martinus da gece geç vakitte onun yanına geldi. İsyancıların hepsi uykuya daldığında, tapınaktan gizlice çıkıp Kapadokyalı Theodoros'un evine gittiler. Theodoros onları akşam yemeğine davet etti ve gönülsüz olmalarına rağmen kalmaları için zorladı. Daha sonra onları limana götürerek, Martinus'un daha önceden hazırlattığı bir teknenin küçük bir sandalına bindirdi. Procopius (ki bunları o yazmıştır) ve Salomon'un ev halkından beş adam da onlara eşlik ediyordu. Üç yüz stadion mesafe kat ederek Kartaca'nın limanı olan Missua'ya ulaştılar. Güvene kavuştuklarında Salomon, Martinus'a derhal Numidia'ya, Valerianus ve diğer komutanların yanına gitmesini emretti; orada tanıdık askerleri veya parayı kullanarak onları İmparator'un safına çekmeye çalışmasını istedi veya başka bir yolla onları İmparator'un lehine kazanmasını tembihledi.

Sayfa 475

Theodoros'a da Kartaca'da göz kulak olması ve elinden gelen en iyi şekilde işleri idare etmesi için mektuplar gönderdi. Kendisi ise Procopius ile birlikte gemiyle Belisarius'un yanına, Syracuse'ya gitti. Oraya vardığında Libya'da olup biten her şeyi anlattı ve askerlerin işlediği bu fena fiillere karşı Kartaca'ya ve İmparator'a yardım etmesi için Belisarius'a yalvardı. Salomon bu işlerle meşgulken, İsyancılar Kartaca'daki her şeyi yağmaladıktan sonra Bulla ovasında toplandılar. Martinus'un korumalarından biri olan Stotzas adında, cesur ve atılgan bir adamı kendilerine tiran seçtiler; amaçları Romalı yöneticileri Libya'dan tamamen sürüp bu topraklara hükmetmekti. Stotzas ordusunu donattığında, Kartaca'yı kolayca ele geçirebileceğini düşünerek sekiz bin kadar askerle şehrin üzerine yürüdü. Ayrıca Bizans'tan gemilerle kaçan ve daha önce Belisarius'u takip etmeyen veya o dönemde Vandallar tarafından korunan diğer askerlere de elçiler gönderdi. Bunların sayısı bin kadar vardı ve Stotzas'ın ordusuna hevesle katıldılar. Büyük bir köle sürüsü de onlara dahil oldu. Kartaca yakınlarına ulaştığında Stotzas, herhangi bir

zarar görmemeleri karşılığında şehrin derhal teslim edilmesini emreden bir mesaj gönderdi.

Sayfa 476

Ancak Kartaca'dakiler Theodoros ile birlikte bu teklifi kesin bir dille reddettiler ve İmparator'a sadık kalarak Kartaca'yı koruyacaklarını beyan ettiler. Daha önce İmparator'un saray muhafızlarının sekreteri olan ve şimdi Belisarius'un ev halkından sayılan, Kartaca'ya bir iş için gönderilmiş olan Iosephos'u Stotzas'a elçi olarak gönderdiler. Iosephos'un onlara şehri daha fazla zorlamamalarını söylemesini istediler. Ancak Stotzas bu sözleri duyunca Iosephos'u derhal öldürttü ve kuşatmayı başlattı. Şehirdekiler tehlikenin büyüklüğünü görünce dehşete kapıldılar ve Kartaca'yı bir anlaşma ile Stotzas'a teslim etmeyi düşünmeye başladılar. Libya ordusunun durumu bu merkezdeydi.

Belisarius, yanına seçkin yüz muhafızını ve Salomon'u alarak tek bir gemiyle yola çıktı ve akşam vakti kandiller yanarken Kartaca'ya ulaştı. Kuşatmacılar ertesi gün şehrin kendilerine teslim edilmesini beklerken, o geceyi umutla geçirdiler. Ancak şafak söktüğünde Belisarius'un orada olduğunu öğrenince, ordugahı hızla dağıtarak utanç verici ve düzensiz bir şekilde kaçmaya başladılar. Belisarius yaklaşık iki bin asker toplayabildi ve onları İmparator'a sadık kalmaları yönünde cesaretlendirici sözlerle ve bol miktarda bahşiş vererek kaçanları kovalamaya ikna etti. Onları, Kartaca'dan üç yüz elli stadion uzaklıktaki Membresa şehrinde yakaladı.

Sayfa 477

Orada her iki taraf da ordugahlarını kurup savaşa hazırlandılar Belisarius Bagradas nehri kıyısına yerleşti, diğerleri ise yüksek ve sarp bir mevkide tahkimat kurdular. Kartaca şehri sursuz olduğu için her iki taraf da şehre girmeye cesaret edemiyordu. Ertesi gün çatışma başladı; isyancılar sayıca üstünlüklerine güveniyorlardı, Belisarius'un yanındakiler ise hasımlarının tecrübesizliğini ve lidersizliğini küçümsüyorlardı. Belisarius askerlerinin moralini yükseltmek isteyerek onları topladı ve şu mealde bir konuşma yaptı: "Ey silah arkadaşlarım! İmparator'un ve Roma'nın işleri beklediğimizden daha iyi bir noktadadır. Zira bu savaştan muzaffer çıksak bile bu zafer gözyaşsız olmayacaktır; çünkü akrabalarımız ve yoldaşlarımızla çarpışıyoruz. Ancak bu durum bizi teselli etmelidir; zira biz savaşı başlatanlar değil, kendimizi savunarak tehlikeye atılanlarız. En yakınlarına komplo kuran ve onlara yaptıklarıyla akrabalık bağlarını koparan kişi, dostları katında ölür ve bir düşman olarak mağdurlara hak ettikleri tazminatı öder. Düşmanlara ve barbarlara karşı savaşmak ne kadar korkunç olursa olsun, bu asilerin yaptıkları daha beterdir. Zira onlar sadece Libya'yı yağmalamakla kalmadılar, orada yaşayan masum insanlara zulmettiler ve birçoğu bu devlete sadık olan Romalı askerleri katlettiler. Şimdi onlardan intikam almak üzere üzerlerine yürüyoruz bizler, eskiden en aziz dostumuz olanlara haklı olarak düşman olduk.

Sayfa 478

Zira hiçbir insan doğuştan bir başkasına yabancı veya karşıt değildir; ancak her birinin eylemleri, benzer mizaçtakileri ittifaka bağlar veya görüş ayrılıkları dostları ayırıp düşman haline getirir. Tanrı'nın ve insanların yasalarına karşı gelen bu kutsallıktan uzak ve düşman güruha karşı savaşmak için yeterli sebebimiz vardır. Onların bizden neden hor görülmesi gerektiğini de açıklayacağım: Kanunsuz şekilde bir araya gelen bir kalabalık, haksız bir gaye için toplandığından cesaretle hareket edemez. Erdem, hiçbir zaman yasa tanımazlıkla bir arada bulunmaz; aksine ondan daima uzak durur. Ayrıca onlar ne disiplini korurlar ne de Stotzas'ın emirlerine itaat ederler. Henüz yeni kurulmuş ve henüz tebaası üzerinde bir otorite kuramamış bir tiranlık, doğası gereği küçümsenmeye mahkumdur. Zira bir tiranlık ne sevgiyle ne de gerçek bir korkuyla yönetir; çünkü tebaasının özgürlüğünü elinden almıştır. Erdem ve disiplinden mahrum olanlar ise düşman karşısında kolayca yenilirler. Bu yüzden, dediğim gibi, bu düşmanların üzerine onları küçümseyerek yürüyün. Zira savaşın galibi sayıca çoklukla değil, düzen ve cesaretle belirlenir."

Belisarius böyle nasihat etti. Stotzas ise kendi tarafındakilere şöyle seslendi:

Sayfa 479

"Ey Romalıların esaretinden benimle birlikte kurtulan adamlar hiçbiriniz kazandığınızı bu özgürlük uğruna ölmeyi zül saymayın; zira sizler cesaret ve diğer tüm erdemlerle buna eriştiniz. Kötü koşullara rıza göstererek ömrünüzü tamamlamak, zorluklarla elde edilen özgürlüğün ardından tekrar aynı boyunduruğa girmek kadar ağır değildir. Aradaki o kısa özgürlük tadımı, başa gelecek felaketi daha da acı kılar. Bu durumdayken, Vandalları ve Moroları yenmiş olan sizlerin, savaşın zahmetini çekmiş ve tüm ganimetlerin efendisi olmuşken, tekrar eski hallerinize dönmenizi düşünmek bile imkansızdır. Askerler olarak ya ömrünüz boyunca savaşın tehlikeleriyle yaşamaya ya da İmparator'un işleri uğruna tekrar köle olmaya mecbur kalacaksınız; yahut bu özgürlüğü koruyacaksınız. İkiisi arasından hangisinin daha tercih edilebilir olduğunu seçmek size kalmıştır: Ya şu an yumuşak davranıp boyun eğeceksiniz ya da yiğitçe savaşacaksınız. Şunu da bilmelisiniz ki, eğer tekrar onların eline düşerseniz, size asla müsamaha gösterilmeyecek veya affedilmeyeceksiniz; aksine en ağır cezaları çekecek ve haksız yere yok olup gideceksiniz. Ölenleriniz şanlı bir ölümle anılacak; galip gelenleriniz ise düşmanlarından azade, özgür ve mutlu bir hayat sürecektir. Yenilenlerin ise sonu acı olacaktır; hatta umutlarını tamamen yitireceklerini bile söyleyebilirim onların merhametine kalacaksınız.

Sayfa 480

Ancak bu çarpışmada güçler dengesiz olmayacaktır; zira sayıca onlardan çok üstünüz ve düşmanlarımız bize karşı pek de hevesli değillerdir. İnanıyorum ki onlar da bizim bu özgürlüğümüze ortak olmayı dilemektedirler." Stotzas bu kadarını söyledi.

Ordular çarpışmaya girdiğinde, Stotzas'ın isyancılarının yüzüne karşı sert ve rahatsız edici bir rüzgar esmeye başladı. Bu durumun kendileri için elverişsiz olduğunu düşündüler ve orada savaşmaktan çekindiler; çünkü rüzgarın düşmanın oklarını üzerlerine daha güçlü taşıyacağından, kendi oklarının hızını ise keseceğinden

koruyorlardı. Bu yüzden yan tarafa doğru hareket ederek, rüzgarı karşılarına değil yanlarına alacak şekilde konumlarını değiştirmek istediler. Belisarius onların düzeni bozduğunu ve düzensizce hareket ettiklerini görünce, derhal saldırı emri verdi. Beklenmedik bu saldırı karşısında Stotzas'ın adamları büyük bir kargaşa içine düştüler ve düzensiz bir şekilde, her biri gücü yettiğince kaçmaya başladı. Tekrar toplandıkları Numidia'ya kadar çekildiler. Bu çatışmada çok azı öldü ve ölenlerin çoğu Vandallardandı. Belisarius, elindeki birlikler oldukça sınırlı olduğu için takibi sürdürmedi; zira düşmanların o an için yenilip meydandan uzaklaşması ona kâfi görünmüştü.

Sayfa 481

Askerlere gelince ve düşman ordugahını yağmaladılar. Burayı tamamen insansız ve terk edilmiş bir halde buldular; ancak içeride çok miktarda para ve bu savaşın çıkış nedeni olan pek çok kadın ele geçirdiler. Belisarius bu işleri hallettikten sonra Kartaca'ya geri döndü. Bu sırada Sicilya'dan gelen ulaklar, ordugahta çıkan isyanın işleri tamamen tersine çevirmek üzere olduğunu, eğer kendisi bizzat ve süratle müdahale etmezse durumun düzelmeyeceğini bildirdiler. Bunun üzerine Belisarius, elinden geldiğince Kartaca'daki işleri düzene koyup idareyi Ildiger ve Theodoros'a devrederek Sicilya'ya yelken açtı.

Numidia'daki Romalı komutanlar, Stotzas ve yandaşlarının oraya ulaştığını ve orada toplandıklarını duyunca savaşa hazırlandılar. Federatların (foederati) liderleri Marcellus ve Kyrillos idi; süvarilerin başında Barbatos, piyadelerin başında ise Terentius ve Sarapis bulunuyordu. Numidia genel valisi olduğu için hepsi Marcellus'un emri altındaydı. Stotzas'ın, Konstantine (Constantina) şehrinden iki günlük mesafede bulunan Gazophyla adlı mevkiye, henüz tüm isyancı askerler toplanmadan önce sadece birkaç kişiyle birlikte olduğunu duyunca, güçlerini birleştirip süratle onun üzerine yürüdüler. Ordular karşı karşıya gelip çatışma kaçınılmaz hale geldiğinde, Stotzas tek başına hasımlarının ortasına kadar gelerek şöyle seslendi:

Sayfa 482

"Ey silah arkadaşlarım, akrabalarınıza ve yoldaşlarınıza karşı silah kuşanarak adil olmayan bir iş yapıyorsunuz. Sizin maruz kaldığınız kötülöklere ve haksızlıklara öfkelenerek İmparator'a ve Romalılara karşı savaş açan bu adamlara karşı mı dövüşeceksiniz? Yoksa size ödenmesi gereken maaşlardan mahrum bırakıldığınızı, düşmandan alınan ganimetlerin elinizden alındığını unutuyor musunuz? Oysa bu ganimetler, savaş kanunlarına göre çarpışanların hakkıdır. Başkaları zaferin nimetleriyle sefa sürerken, sizler neden birer köle gibi muamele görmeye razı geliyorsunuz? Eğer bana karşı bir öfke duyuyorsanız, işte buradayım, tüm hıncınızı benden çıkarabilirsiniz; yeter ki bu günahın lekesini diğerlerinin üzerine sıçratmayın. Ancak bana karşı bir suçlamanız yoksa, neden bizimle birlikte ortak davamızı savunmak için silahlarınızı kuşanmıyorsunuz?" Stotzas bunları söyleyince, askerler onun sözlerini kabul ettiler ve ona büyük bir sevgi gösterisinde bulundular. Bunu gören komutanlar, sessizce olay yerinden uzaklaşarak Gazophyla'daki bir tapınağa

sığındılar. Stotzas ise her iki orduyu tek bir güç altında birleştirerek onların peşine düştü; onları tapınakta yakaladı ve hayatlarını bağışlayacağına dair söz vermesine rağmen hepsini katletti.

İmparator bu olanları duyunca, yeğeni Patrik Germanus'u az sayıda adamla oraya gönderdi. Senatodan Symmachus ve Domnicus da ona eşlik ediyordu; Symmachus mali işlerden sorumlu vali, Domnicus ise piyade ordusunun komutanı olacaktı. Zira bu görevi yürüten Ioannes, o sırada hastalanarak vefat etmişti zaten hasta olan Ioannes vefat edince bu görev ona kalmıştı.

Sayfa 483

Kartaca'ya vardıklarında Germanus, oradaki mevcut askerleri teftiş etti. Yazıcıların kütüklerinden isimleri tek tek kontrol ettiğinde, ordunun sadece üçte birinin Kartaca'da ve diğer şehirlerde kaldığını, geri kalanların ise tiranın safına geçerek Romalılara karşı savaştığını gördü. Bu nedenle savaşı bir miktar erteleyerek orduyu düzene sokmaya öncelik verdi. Kartaca'da kalan askerlerin bir kısmının düşmanla akraba veya yoldaş olduğunu anlayınca, onlara pek çok vaatte bulundu. Kendisinin İmparator tarafından Libya'ya, haksızlığa uğrayan askerleri korumak ve adaletsiz davranan yöneticileri cezalandırmak için gönderildiğini söyledi. Bu sözler isyancılar arasında yayılınca, yavaş yavaş Germanus'un safına geçmeye başladılar. Germanus onları şehirde nezaketle karşıladı, güven tazeledi ve birikmiş maaşlarını ödedi. Bu haber her yere ulaştığında, her taraftan askerler tirandan ayrılıp akın akın Kartaca'ya gelmeye başladı. Germanus böylece ordusunu güçlendirip savaşa hazır hale getirdi.

Sayfa 484

Bu sırada Stotzas, durumun vahametini ve askerlerinin firar ettiğini görünce, ordusunun daha fazla erimesinden korkarak bir an evvel savaşa girmeye karar verdi ordusunun tamamen dağılmasından çekinerek bir an önce savaşa girmeyi arzuluyordu. Zira Kartaca'daki askerlerin, kendilerine yaklaştığı takdirde zahmetsizce kendi safına geçeceklerine dair bir ümidi vardı. Bu ümitte tüm ordusunu harekete geçirerek süratle Kartaca'ya doğru yürüdü. Şehre otuz beş stadion mesafede, denize yakın bir yerde ordugahını kurdu. Germanus ise tüm ordusunu silahlandırıp savaş düzeninde dışarı çıkardı. Şehir surlarının dışına çıktıklarında, Stotzas'ın neyi umduğunu bildiği için tüm askerlerini toplayarak şu konuşmayı yaptı: "Ey silah arkadaşlarım! İnanıyorum ki hiçbiriniz ne İmparator'u ne de onun size yönelik muamelelerini haklı bir sebeple eleştirebilirsiniz. Zira hiçbiriniz, sizi taşradan sadece bir hırka ve gömlekle gelmişken bu kadar refaha kavuşturan ve Roma'nın kaderini ellerinize teslim eden birine karşı nankörlük edemezsiniz. Sadece mazeret üretmekle kalmayıp, asıl niyetinizin ne olduğunu da biliyorsunuz. Ben geçmişteki tüm hataları affettim ve bu günahların izlerini silmeyi bir borç bildim; sizden sadece bu nankörlüğün utancını temizlemenizi ve bundan sonraki eylemlerinizle sadakatınızı göstermenizi bekliyorum sadakatınızı yeniden tesis ederek eski nankörlüğünüzü telafi edeceğinize inanıyorum.

Sayfa 485

Pişmanlık, hata yapanlar için bir erdemdir ve bu erdem, nankörlük lekesini silebilir. Şunu bilmelisiniz ki, eğer şu an İmparator'a gönülden bağlanırsanız, geçmişteki hatalarınız tamamen unutulacaktır. İnsanların yaptıkları, hayatlarının sonuna göre değerlendirilir; bir hata her zaman telafi edilebilir ve iyi eylemlerle hafızalardan silinebilir. Geçmişte Romalılar uğruna savaşmış pek çok zafer kazanmış olmanız, İmparator'a karşı olan nankörlüğünüzü haklı çıkarmaz. Bu yüzden her biriniz bu durumu iyi değerlendirin. Ben size hiçbir haksızlık yapmadım ve size olan güvenimi her daim korudum. Bu tehlikeli anda sizden tek bir isteğim var: Hiç kimse gönülsüzce savaşa girmesin. Eğer aranızda hala karşı tarafa geçmek isteyen varsa, şimdi serbestçe ve gizlenmeden gitsin; bu bizim için gizli bir ihanetten daha evladır.

Sayfa 486

Zira bu sayede safımızda sadece gerçekten sadık olanlar kalacaktır bu şekilde açıkça tarafınızı belli etmeniz bizim için bir lütuftur; zira bizi gizlice değil, apaçık bir niyetle terk etmiş olursunuz. Ben de bu yüzden konuşmamı Kartaca surları ardında değil, açık meydana yapıyorum ki, aranızdan karşı tarafa geçmek isteyenlere engel olmayayım ve herkes devletimize olan bağlılığını veya niyetini serbestçe gösterebilir." Germanus'un bu sözleri Roma ordusunda büyük bir yankı uyandırdı; her biri İmparator'a olan sadakatini ve komutana olan güvenini en ağır yeminlerle pekiştirdi. Bir süre ordular karşı karşıya bekledi. Ancak isyancılar bekledikleri firarların gerçekleşmediğini ve Stotzas'ın umutlarının boşa çıktığını görünce, düzenlerini bozarak Numidia'ya doğru geri çekildiler. Orada eşleri ve yağmaladıkları mallar bulunuyordu. Germanus vakit kaybetmeden tüm hazırlıklarını tamamlayarak ve yanına pek çok mühimmat arabası alarak onları takibe koyuldu. Onları, Romalıların Scalae Veteres (Eski Merdivenler) dedikleri bir mevkiye yakaladı. Savaş düzenini şu şekilde kurdu: Arabaları cephenin önüne dizerek piyadeleri arkalarına yerleştirdi; başlarında Domnicus vardı. Bu sayede piyadelerin kendilerini güvende hissetmelerini sağladı. En seçkin süvarileri ve Bizans'tan kendisiyle gelenleri piyadelerin soluna yerleştirdi, kendisi de burada bulunuyordu diğerlerini ise sağ kanada yerleştirdi.

Sayfa 487

Bunlar bölükler halinde değil, üç büyük kol halinde dizilmişlerdi. Birinci kola Ildiger, ikincisine Kapadokyalı Theodoros, üçüncüsüne ise Ioannes (Pappus'un kardeşi) komuta ediyordu. Romalılar bu şekilde dizildi. İsyancılar ise onların karşısında daha düzensiz ve barbarca bir nizamda duruyorlardı. Onların hemen arkasında, labdas ve Ortaias'ın komutasındaki binlerce Moro bulunuyordu; ancak bu Moroların hepsi Stotzas'a sadık değildi. Hatta birçoğu daha önce Germanus'a haber göndererek savaş başladığında İmparator'un ordusuna katılmalarını bildirmişlerdi. Ancak Germanus, Moroların karakteri gereği güvenilmez olduklarını bildiği için onlara tam olarak inanmıyordu. Bu nedenle onları ana saflara dahil etmemiş, arkada bekletmişti ki zafer kazanan tarafa katılmalarına imkan tanısun. Morolar da bu niyetle isyancıların arkasında bekliyorlardı. Stotzas düşmana iyice yaklaştığında, Germanus'un bir işaret vermesiyle saldırıya geçildi. Ancak isyancıların arasındaki Eruliler (Heruli) şiddetle karşı koydular; Germanus'un gücünü bildiklerini ve ona asla teslim olmayacaklarını

haykırıyorlardı zira Germanus'un sağ kanada yerleştirdiği birliklerin kendilerine karşı direnç gösteremeyeceğinden emindiler.

Sayfa 488

Eğer o kanadı yararlırsa, diğer askerlerin de paniğe kapılıp kaçacaklarını ve tüm ordunun bozulacağını düşünüyorlardı. Stotzas bu fikre ikna olarak diğer askerlerine Germanus'un ana gövdesiyle çarpışma emri verdi, kendisi ise en seçkin adamlarıyla loannes'in olduğu tarafa saldırdı. Ancak bu hamle karşısında loannes'in adamları sarsılmadan yerlerini korudular ve isyancıları püskürttüler. Bunun zerine isyancılar her şeylerini bırakarak kaçmaya başladılar. Germanus'un süvarileri kaçanları kovalarken, bazıları da isyancıların piyadelerine saldırdı. Bu sırada Germanus bizzat kılıcını çekerek tüm ordusuyla Stotzas'ın üzerine yürüdü. Ildiger ve Theodoros'un da desteğiyle düşmanı tamamen kuşattılar ve müthiş bir kargaşa ıktı. İsyancılar ne tarafa kaçacaklarını bilemez haldeydiler ve Germanus'un ordusu tarafından her koldan kısırıldılar. Artık ne kaçacak bir yerleri ne de direnecek güçleri kalmıştı. Kendi aralarında bile birbirlerini tanıyamaz hale geldiler, zira hepsi aynı dili konuşuyor, aynı silahları ve kıyafetleri taşıyorlardı ne kıyafet ne de silah bakımından birbirlerinden ayrılıyorlardı.

Sayfa 489

Bu yüzden Germanus'un emriyle Romalı askerler, karşılaştıkları kişilere kim olduklarını sormaya başladılar. Eğer yakalanan kişi "Germanus'un askeri" olduğunu söylerse, ondan parolayı (symbolon) söylemesini istiyorlardı; parolayı bilmeyenler ise derhal öldürülüyordu. Bu kargaşa sırasında Germanus'un atı vuruldu ve kendisi yere düşerek büyük bir tehlike atlattı; ancak muhafızları hemen etrafını sararak onu başka bir ata bindirip kurtardılar.

Stotzas ise bu hengameden az sayıda adamla kaçmayı başardı. Germanus hemen düşman ordugahına girilmesini emretti. Burada isyancıların ordugahı savunmak için bıraktığı nbetilerle kısa bir çatışma yaşandıysa da Romalılar az bir çabayla ordugahı ele geçirdiler. İsyancılar orayı görünce tamamen kaçmaya başladılar. Romalı askerler ordugahtaki hazinelere ve mallara hırsıyla atıldılar; ne komutanların emirlerini ne de tehlikeyi umursuyorlardı. Sadece yağma ile meşgul oluyorlardı paranın cazibesine kapılmışlardı.

Sayfa 490

Germanus, düşmanların toparlanıp geri dönmesinden korkarak bizzat ordugahın girişinde bekledi ve askerleri disipline davet etti, ancak çoğu onu duymuyordu bile. Bu sırada kaçan Moroların çoğu, isyancıların yenildiğini görünce geri dönüp Romalılarla birlikte ordugahı yağmalamaya başladılar. Stotzas başlangıçta Moroların kendisini destekleyeceğini ummuştu ancak durumu anlayınca yanındaki yüz kadar adamla zar zor kaçabildi. Bir süre sonra dağılan adamlarının çoğu tekrar etrafında toplanmaya çalıştıysa da Germanus'un askerleri tarafından ya öldürüldüler ya da esir alındılar. Stotzas sonunda sadece birkaç Vandal ile birlikte Mauretania'ya sığındı ve

glio d'averlo con le sue spade... DE BELLO VANDALICO II. 21. 503

503 DE BELLO VANDALICO II. 21. 503

503 DE BELLO VANDALICO II. 21. 503

504 PROCOPII

504 PROCOPII

DE BELLO VANDALICO II. 21. 505

DE BELLO VANDALICO II. 21. 505

506 PROCOPII

506 PROCOPII

DE BELLO VANDALICO II. 22. 507

DE BELLO VANDALICO II. 22. 507

508 PROCOPII

508 PROCOPII

DE BELLO VANDALICO II. 23. 509

DE BELLO VANDALICO II. 23. 509

510 PROCOPII

510 PROCOPII

SAYFA 491

Theodorus ile paylaşılan planın tamamı derhal Germanus'a bildirildi. Ancak Afrika meseleleri henüz belirsizliğini koruduğundan Germanus, yeni bir karışıklığın önünü kesmek için bir adamı ceza ile dize getirmek yerine, nezaketle yumuşatıp devletin iyiliği için yeminle kendine bağlamaya karar verdi. Romalılar arasında, en dehşetli yeminlerle sadakatini ispat etmedikçe hiç kimsenin yöneticilerin muhafız birliğine (dorophoro) kabul edilememesi yönünde eski bir gelenek vardı. Bu sebeple Germanus, Maximus'u yanına çağırarak cesaretini övdüğünü, onu muhafızları arasına katmak istediğini ve bundan sonra kendisine hizmet etmesini emrettiğini bildirdi. Bu onun karşısında aşırı derecede sevinen Maximus, yemin etmenin kendisine yönelik saldırı planını daha kolay gerçekleştirmesine imkan tanıyacağına düşünerek, avlu kapısında pek çok askerin düzensiz bir halde toplandığını ve uzun süredir ödenmeyen maaşların talep ettiklerini bildirdi.

SAYFA 492

Bu askerlerin arasında Maximus'un en sadık adamları Maximus'u gizlice göz hapsinde tutmalarını, ancak bunu yaparken bir şey hissettirmemelerini emretti. İsyancı askerler ise tehditler ve gürültü patırtı eşliğinde koşarak Hipodrom'a yöneldiler; evlerinden çıkan Meclis üyeleri de peyderpey onlara katılıyordu. Şayet hepsi bir araya toplanmış olsaydı, bana kalırsa onların gücünü kırmak hiç de kolay olmazdı. Fakat Germanus, kalabalığın büyük kısmı henüz birleşmeden, kendisine ve imparatora sadık olduklarını bildiği askerleri derhal onlara karşı gönderdi. İsyancılar, başlarında kendilerine önderlik edecek Maximus'u bulamadıkları gibi, ne bekledikleri kadar kalabalık ne de umdukları hazırlık içindeydiler. Aksine, karşılarında hiç beklemedikleri bir şekilde savaş nizamında gelen askerleri görünce cesaretleri kırıldı; hiçbir nizam gözetmeden ve direnç göstermeden kaçmaya başladılar. Karşı taraftakiler kaçanların birçoğunu öldürdü, birçoğunu da diri yakalayarak Germanus'un huzuruna getirdi. Hipodrom'a daha geç ulaşanlar ise Maximus'un niyetinden haberleri yokmuş gibi davrandılar. Germanus ise onları daha fazla sorgulamayı lüzumlu görmedi. Maximus'un ise, yemin etmiş olmasına rağmen tertibin içinde olduğu kesinleşince, onu derhal Kartaca surlarının en yakın noktasında kazığa vurdurdu.

SAYFA 493

Böylece isyan tamamen sona erdi. Maximus'un tertibi işte bu şekilde nihayete erdi. 19. İmparator; Germanus, Symmachus ve Domnicus'u geri çağırarak Libya'nın tüm idaresini yeniden Solomon'a tevdi etti; bu sırada imparatorluğunun on üçüncü yılındaydı. Solomon'a bir ordu ve aralarında Rufinus, Leontius, Zannas (Pharesmanes'in oğlu) ve Sisinnios'un oğlu Ioannes'in de bulunduğu başka komutanlar verildi. Zira Martinus ve Valerianus daha önce Bizans'a (İstanbul) çağırılmışlardı. Solomon Kartaca'ya ulaşip Stotzas isyanının kalıntılarından kurtulunca, Libya'yı ılımlı bir şekilde yönetmeye ve güvenliğini sağlamaya başladı. Orduyu disipline soktu, şüpheli gördüklerini Bizans'a göndererek yerlerine Belisarius'un askerlerinden takviyeler aldı. Geride kalan Vandalları, özellikle de kadınlarını tamamen Libya dışına sürdü. Her şehri surlarla çevreledi ve yasaların titizlikle uygulanmasını sağlayarak devleti büyük ölçüde eski refahına kavuşturdu. Böylece Libya, onun döneminde gelirler bakımından güçlendi ve her açıdan müreffeh bir hale geldi.

Her şey en iyi şekilde düzene sokulduktan sonra, Iabdas ve Aurasium (Evres) dağındaki Mağribiler (Maurosioi) üzerine yeniden bir sefere çıktı.

SAYFA 494

İlk olarak kendi korumalarından (dorophoroi) biri olan, savaş işlerinde mahir ve erdemli bir adam olan Gontharis'i bir miktar birlikle ileri gönderdi. Gontharis, Abigas nehri kıyısındaki ıssız bir şehir olan Bagai yakınlarında kamp kurdu. Burada düşmanla karşı karşıya gelip bir çarpışmada mağlup olunca, Mağribiler tarafından kuşatılmakta olduğu tahkimatına geri çekildi. Kısa bir süre sonra Solomon tüm ordusuyla oraya ulaştı. Gontharis'in kampından altmış stadia mesafede konakladı;

Gontharis'in başına gelenleri öğrenince, kendi ordusundan bir birliği ona yardıma gönderdi ve Tharsountas'a düşmanla çarpışmasını emretti. Ancak Mağribiler bu çatışmada üstün geldiler. Abigas nehri, Aurasium dağından doğar ve ovaya inerek oradaki arazileri bölge halkının dilediği şekilde sular. Zira nehrin akışını, ihtiyaçlarına göre istedikleri yöne çevirirler; zira bu ovada pek çok kanal bulunmaktadır. Abigas nehri bu kanallara bölünerek akar, sonra yer altına girer ve bir süre sonra tekrar yeryüzüne çıkarak akıntısını toplar. Bu durum ova boyunca geniş bir alanda böyle devam eder. Orada yaşayanlar, suyun önünü toprakla kapatıp bataklıklar oluşturarak ya da suları diledikleri gibi serbest bırakarak nehrin akışını kontrol ederler. O sırada Mağribiler bu kanalların önünü tıkararak suyun akışını tamamen Roma kampına yönlendirdiler.

SAYFA 495

Bunun sonucunda kampın etrafı derin ve aşılmaz bir bataklığa dönüştü, bu da Romalıları büyük bir çaresizlik içinde bıraktı. Solomon bunu haber alınca hızla bölgeye intikal etti. Barbarlar ise korkuya kapılarak Aurasium dağının eteklerine çekildiler ve Babosis denilen yerde kamp kurdular. Solomon tüm ordusuyla oraya gidip düşmanla çarpıştı ve onları kesin bir bozguna uğratarak kaçmaya zorladı. Bu zaferden sonra Mağribiler, açık ovada Romalılarla savaşmanın kendileri için imkansız olduğuna karar verdiler. Zira artık zafer umutları kalmamıştı; Aurasium'un sarp ve engebeli arazisine güveniyorlar, Romalıların kısa süre sonra zorluklardan yılarak daha önceki seferlerde olduğu gibi çekip gideceklerini sanıyorlardı. Çoğu Moritanya içlerine ve Aurasium'un güneyindeki barbar bölgelere çekildi. Ancak labdas, yirmi bin Mağribi ile orada kaldı. Aurasium'da Zerboule adında tahkim edilmiş bir kalesi vardı; oraya sığınarak beklemeye koyuldu. Solomon ise kuşatmayla vakit kaybetmek istemiyordu; Tamougadi şehri civarındaki ovaların hasat vaktinde tahılla dolu olduğunu öğrenince ordusunu oraya sevk etti. Orada konaklayarak tarlaları yağmaladı ve her şeyi ateşe verdikten sonra tekrar Zerboule kalesine yöneldi.

SAYFA 496

Bu süre zarfında Romalılar toprakları yağmalarken labdas, kalenin savunması için yeterli gördüğü bir grup Mağribiyi orada bırakarak, kuşatılmaları durumunda erzak sıkıntısı çekmemek için ordunun geri kalanıyla birlikte Aurasium'un zirvelerine çıktı. Her yanı uçurumlarla çevrili, sarp kayalıkların arkasına gizlenmiş Toumar adlı bir yere çekildi. Romalılar Zerboule kalesini üç gün boyunca kuşattılar. Duvarlar çok yüksek olmadığı için okçuları kullanarak siperlerdeki pek çok barbarı vurdular. Şans eseri, Mağribi liderlerin tamamı isabet eden oklarla hayatını kaybetti. Üç gün geçip gece çöktüğünde, Romalılar Mağribi liderlerin öldüğünden habersiz oldukları için kuşatmayı kaldırmayı tartıştılar. Solomon'a göre, labdas ve Mağribi kalabalığı üzerine gitmek, Zerboule'deki barbarları kuşatmayla dize getirmeye çalışmaktan daha akıllıca ve kolaydı. Barbarlar ise artık kuşatmaya dayanamayacaklarını düşünerek, üstelik tüm liderleri de ölmüşken, bir an önce kaçıp kaleyi terk etmeye karar verdiler. Gece yarısı sessizce ve Romalılara hiç fark ettirmeden kaçtılar; Romalılar ise sabah olduğunda yola çıkmak için hazırlanıyorlardı.

SAYFA 497

Ancak surlarda hiç kimsenin olmadığını, hatta düşman çekilirken bile kimsenin görünmediğini fark edince şaşırıldılar ve uzun süre tereddüt içinde birbirlerine baktılar. Bu kafa karışıklığı içinde kalenin çevresini dolaşırken, Mağribilerin kaçtığı küçük bir kapının açık olduğunu gördüler. Kaleye girip her şeyi yağmaladılar; ancak düşmanı kovalamayı düşünmediler, zira onlar hafif teçhizatlıydı ve bölgeyi çok iyi biliyorlardı. Her şeyi yağmaladıktan sonra kaleye bir muhafız birliği bırakıp yaya olarak yollarına devam ettiler.

20. İabdas'ın kendisini kapattığı Toumar denilen yere ulaştıklarında düşman hiç hareket etmiyordu. Romalılar, suyun ve diğer ihtiyaçların çok kısıtlı olduğu engebeli ve zorlu bir arazide kamp kurdular. Zaman geçtikçe ve barbarlar saldırıya geçmedikçe, Romalılar kuşatmanın zorluğundan dolayı huzursuzlanmaya başladılar. Özellikle de Solomon'un bizzat denetlediği ve her askere günde sadece bir kupa (kylix) miktarında verdiği suyun azlığı onları çok zorluyordu. Solomon askerlerinin bu zor şartlara daha fazla dayanamayacaklarını anlayınca, arazi çok sarp ve yaklaşılması zor olsa da, herkesi toplayarak onlara şu hitabı gerçekleştirdi: "Ey Romalılar, Tanrı'nın bize Aurasium'da Mağribileri kuşatma fırsatı vermesi, daha önce umduğumuzdan daha büyük bir durumdur.

SAYFA 498

Şimdi burada olmayanların bile bize olan inancını sarsmamak ve göksel yardımı boşa çıkarmamak adına, tehlikeleri göze almalı ve büyük başarıların peşinden gitmeliyiz. İnsan işlerinde her şey bir ana (kairos) bağlıdır. Eğer biri kendi isteğiyle bu şansı geri teperse, sonucunda başına geleceklerden dolayı sadece kendisini suçlamalıdır. Mağribilerin ne kadar zayıf olduğunu görüyorsunuz; her şeyden mahrum kalmış bir halde kendilerini buraya kapattılar. Sizin önünüzde iki seçenek var: Ya kuşatmanın zorluklarına katlanıp düşmanın teslim olmasını bekleyeceksiniz, ya da bu tehlikeyi göze alıp bir an önce zaferi kazanacaksınız. Bana kalırsa bu barbarlarla savaşmak bizim için tehlikesizdir; çünkü açlıktan bitap düşmüş bu adamların bizimle göğüs göğüse çarpışmaya cesaret edemeyeceklerini sanıyorum. O halde, şimdi her birinizin size emredilenleri şevkle yerine getirmesi gerekir." Solomon askerlerini bu sözlerle yüreklendirerek, kuşatmanın nereden başlatılmasının daha iyi olacağını incelemeye koyuldu. Ancak arazinin aşırı sarp ve geçit vermez oluşu karşısında uzun süre kararsız kaldı. Solomon bu düşünceler içindeyken, talih askerler için şöyle bir yol açtı.

SAYFA 499

Gezo adında bir asker Roma ordusunun kayıtlarında (optio) ismen yer alıyordu. Bu Gezo, ya şaka olsun diye, ya öfkeyle ya da ilahi bir dürtüyle, komutanın emrini beklemeden tek başına düşmana doğru tırmanmaya başladı. Arkasından birkaç silah arkadaşı, şaşkınlık içinde onu izliyordu. Girişi koruyan üç Mağribi, onun üzerine doğru koşarak geldiğini görünce, arazinin darlığı sebebiyle birlikte değil de tek tek saldırdıklarını sandılar. Gezo karşılaştığı ilk adamı yere serip öldürdü, ardından diğer

ikisini de aynı şekilde saf dışı bıraktı. Bunu gören arkadaki askerler büyük bir gürültü ve karmaşa ile düşmanın üzerine atıldılar. Olan biteni gören tüm Roma ordusu, ne komutanın emrini ne de savaş borusunun (salpinx) sesini beklemeden, alışılmışın aksine nizam gözetmeksizin büyük bir gürültüyle düşman kampına hücum etti. Orada Rufinus ve Leontius ile Zannas'ın oğulları, Pharesmanes'in torunları yiğitliklerini gösterdiler. Mağribiler, hem bu ani baskın hem de nöbetçilerin öldürüldüğünü görmeyen verdiği dehşetle şaşkına döndüler ve hemen her biri bulabildiği yoldan kaçmaya başladı.

SAYFA 500

Çoğu engebeli arazide yakalanıp öldürüldü. Iabdas'ın kendisi de bir mızrakla kalçasından yaralanmış olmasına rağmen kaçmayı başararak Moritanya içlerine çekildi. Romalılar düşman kampını yağmaladıktan sonra artık Aurasium'u terk etmeye karar verdiler; ancak Solomon, barbarların bu dağa bir daha girmesini engellemek için buralara kaleler inşa ettirdi ve muhafızlar yerleştirdi. Aurasium'da sarp kayalıkların ortasında yükselen bir kaya vardır; yerliler bu kayaya Geminianus derler. Eskiler oraya doğanın da yardımıyla aşılması imkansız, çok güçlü ama küçük bir kule inşa etmişlerdi. Iabdas, birkaç gün önce hazinesini ve kadınlarını, kuleyi koruması için yaşlı bir Mağribiyle birlikte oraya bırakmıştı. Zira düşmanın buraya kadar gelebileceğine veya bu kuleyi ele geçirebileceğine asla ihtimal vermiyordu. Ancak Romalılar o sırada Aurasium'un her köşesini didik didik ettikleri için kuleye kadar ulaştılar. Kuleye tırmananlarla kadınlar alay ediyor, ulaşılamaz bir şeyi arzuladıkları için onlara gülüyorlardı. Yaşlı adam da kulenin tepesinden aşağı bakıyordu. O sırada bir Roma askeri, elleri ve ayaklarıyla tırmanarak kuleye iyice yaklaştı, sessizce kılıcını çekti ve tüm hızıyla yaşlı adamın boynuna öyle bir darbe indirdi ki onu tamamen baş aşağı yere düşürdü.

SAYFA 501

Artık cesaretleri yerine gelen askerler, birbirlerine tutunarak kulenin tepesine tırmandılar; oradaki kadınları ele geçirip büyük miktarda parayı dışarı çıkardılar. Solomon bu ganimetlerle Libya'daki pek çok şehrin çevresini surlarla kuşattı. Mağribiler (Maurosiöi), daha önce zikredildiği üzere mağlup edilerek Numidya'dan çekildikten sonra, Aurasium dağının ardındaki Zaben bölgesini ellerinde tutanlar ile birinci Moritanya'nın (ki merkezi Sitifis şehridir) sakinleri, Roma idaresine vergi ödemeyi kabul ettiler. Zira diğer Moritanya'nın başkenti olan Caesarea'da, Mastigas kendi Mağribileriyle birlikte hüküm sürmekteydi; Caesarea şehri hariç o bölgedeki tüm yerlerin hâkimiydi ve vergi ödüyordu. Bu şehri daha önce Belisarius Romalılar adına geri almıştı; ancak oraya deniz yoluyla her zaman gidilebilse de, bölgede yaşayan Mağribiler nedeniyle kara yoluyla ulaşım mümkün değildi. Bu sebeple Roma tebaası olan tüm Libyalılar, Solomon'un adil ve ölçülü yönetimi altında kalıcı bir barışa kavuşarak, artık savaş düşüncesini tamamen zihinlerinden çıkardılar ve kendilerini dünyanın en mesut insanları saymaya başladılar.

21. Dört yıl sonra ise tüm bu iyiliklerin tam tersine dönmesi mukadder oldu. İmparator Iustinianus'un saltanatının on yedinci yılında, Solomon'un kardeşi Bacchus'un <

Herodota bakınız> oğulları olan Cyrus ve Sergius Cyrus ve Sergius, İmparator tarafından Libya'daki bazı şehirleri yönetmek üzere görevlendirildiler.

SAYFA 502

Cyrus, Pentapolis'in; Sergius ise Tripolis'in başına getirildi. Leuathai denilen Mağribiler ise büyük bir orduyla Leptimagna şehrine Sergius'un yanına geldiler; iddialarına göre Sergius'un kendilerine barışı pekiştirmek için mutat hediyeleri ve elçilik nişanelerini vermesi gerekiyordu. Sergius, daha önce zikrettiğimiz Tripolisli Pudentius'un tavsiyesiyle (ki Pudentius, Vandal Savaşı'nın başından beri Iustinianus için hizmet eden biridir), barbarların en ileri gelen seksen kişisini şehre kabul etti ve taleplerini yerine getireceğine söz verdi; diğerlerinin ise banliyölerde kalmasını emretti. Bu seksen kişiye barış hususunda güvence verdikten sonra onları bir ziyafete davet etti. Söylendiğine göre bu barbarlar, Sergius'u bir pusuyla öldürmek amacıyla şehre hileyle girmişlerdi. Görüşmeye başlandığında, Romalıların kendi ekinlerini haksız yere yağmaladıklarından ve diğer bazı meselelerden şikayetçi oldular. Sergius bu sözleri ciddiye almayıp oturduğu yerden kalkarak oradan ayrılmak istedi; o sırada barbarlardan biri elinden tutarak onu engellemeye çalıştı. Bu durum orada bir kargaşaya yol açtı ve diğerleri de Sergius'un etrafına toplandılar.

SAYFA 503

O sırada Sergius'un muhafızlarından biri kılıcını çekerek o Mağribiyi oracıkta öldürdü. Bunun üzerine, bekleneceği üzere büyük bir karışıklık çıktı; Sergius'un muhafızları odada bulunan tüm barbarları katletti. İçlerinden biri, diğerlerinin öldürüldüğünü görünce binadan gizlice kaçmayı başardı ve kendi soydaşlarının yanına giderek olanları anlattı. Bunu duyan barbarlar derhal kamplarına döndüler ve tüm diğerleriyle birlikte silahlanarak Romalıların üzerine yürüdüler. Leptimagna civarında Sergius ve Pudentius tüm ordularıyla onları karşıladı. Göğüs göğüse yapılan savaşın başında Romalılar üstün gelerek pek çok düşmanı öldürdüler, kamplarını yağmaladılar; paradan başka pek çok kadın ve çocuğu da esir aldılar. Ancak daha sonra Pudentius, ihtiyatsız bir cesaretin kurbanı olarak hayatını kaybetti. Sergius ise Roma ordusuyla birlikte, hava kararmaya başladığı için Leptimagna'ya çekildi.

Bir süre sonra barbarlar daha büyük bir hazırlıkla Romalıların üzerine yürüdüler. Sergius ise amcası Solomon'un yanına gönderildi; amcasından daha güçlü bir orduyla düşmanın üzerine gitmesini talep etti. Orada kardeşi Cyrus'u da buldu. Bu sırada Byzacium'a ulaşan barbarlar, o bölgedeki pek çok yeri baskınlarla yağmaladılar.

SAYFA 504

Daha önce adı geçen ve Romalıların sadakatiyle bilinen Antalas ve bu özelliğiyle Byzacium'daki Mağribi önderler arasında tek olan kişi bile, artık Solomon'a düşman kesilmişti. Bunun sebebi, Solomon'un imparator tarafından kendisine bağlanan maaşı kesmesi ve bir karışıklık sırasında kardeşini öldürmüş olmasıydı. O zaman Antalas bu barbarları sevinçle karşıladı, onlarla ittifak kurarak Solomon ve Kartaca

üzerine yürümeleri için onlara rehberlik etti. Solomon bunu duyunca tüm ordusuyla harekete geçti; Kartaca'dan altı günlük mesafedeki Tebeste şehri yakınlarına ulaşarak orada kardeşi Bacchus'un oğulları olan Cyrus, Sergius ve en gençleri olan Solomon ile birlikte kamp kurdu. Barbarların sayısının çokluğundan çekinerek Leuathai önderlerine elçiler gönderdi; onları Romalılarla olan antlaşmalarını bozup silahlanarak üzerlerine gelmekle suçladı. Barış istediklerini, yeminlerini tazelemeye hazır olduğunu ve geçmişte yapılanların affedileceğine dair en ağır yeminleri edeceğini bildirdi. Barbarlar ise bu sözlerle alay ederek, onun "Hristiyanların İncil" (Euvangelia) dediği kitap üzerine yemin edeceğini söylediler. Mademki Sergius bu kitap üzerine yemin edip sonra kendisine inananları öldürmüştü, şimdi kendileri de savaşa girerek bu kutsal sözlerin, yeminini bozanlara karşı nasıl bir ilahi güce sahip olduğunu bizzat denemek istediklerini belirttiler.

SAYFA 505

Böylece barış şartlarını bu şekilde kesinleştirmiş oldular. Solomon bunları duyunca savaşa hazırlandı.

Ertesi gün düşmanın büyük bir ganimet sürüsüyle ilerlediğini görünce onlarla çarpışmaya girdi; zafer kazanarak ganimetin tamamını ele geçirdi. Ancak bu durum askerleri arasında huzursuzluğa ve öfkeye yol açtı; zira Solomon ganimeti onlara dağıtmıyor, savaşın sonunu beklemek gerektiğini, o zaman her askerin liyakatine göre pay alacağını söylüyordu. Daha sonra barbarlar tüm ordularıyla savaşa atıldıklarında, bazı Roma askerleri gönülsüzce saf tuttular ve bir kısmı savaşa katılmadı. Başlangıçta savaşın sonucu belirsizdi, ancak daha sonra sayıca çok üstün olan Mağribiler karşısında Romalıların büyük kısmı kaçmaya başladı. Solomon ve etrafındakiler bir süre daha direndilerse de, düşman tarafından kuşatılınca hızla kaçarak yakınlardaki bir derenin oluşturduğu sarp yarığa ulaştılar. Orada Solomon'un atı tökezleyerek yere kapaklandı; muhafızları onu hızla kaldırıp atına bindirdiler. Ancak Solomon'un vücudunun her yanının yaralar içinde kaldığını ve artık dizginleri tutamayacak kadar bitkin düştüğünü fark eden barbarlar, yetişip onu ve pek çok muhafızını katlettiler. Solomon'un hayatı işte bu şekilde nihayete erdi.

SAYFA 506

22. Solomon'un vefatından sonra, amcasının yerine daha önce zikrettiğimiz yeğeni Sergius, imparatorun onayıyla Libya'nın idaresini devraldı. Sergius, Libya halkının başına gelen pek çok felaketin sorumlusu oldu; herkes onun yönetiminden nefret ediyordu. Komutanlar ondan nefret ediyordu çünkü hem çok tecrübesiz hem de karakter ve yaş bakımından kibirliydi; herkesi hor görüyor, zenginlik ve makamının verdiği güçle insanlara zulmediyordu. Askerler ondan nefret ediyordu çünkü korkak ve son derece pısrık bir adamdı. Libyalılar ise ondan nefret ediyordu çünkü hem kadınlara hem de başkalarının mallarına karşı dizginlenemez bir hırsı vardı. Hepsinin başında, Sisinnios'un oğlu Ioannes, Sergius ile büyük bir husumet içindeydi; zira Ioannes savaşta çok mahir ve seçkin biriyken, Sergius gibi nankör bir adamın otoritesine katlanmak zorunda kalıyordu. Bu yüzden ne Ioannes ne de başkası savaşta silah kuşanmak istiyordu. Bu sırada neredeyse tüm Mağribiler Antalas'a

katıldı; ayrıca Stotzas da Moritanya'dan çağrılarak onlara dahil oldu. Düşmana karşı koyan kimse olmayınca, barbarlar her yeri korkusuzca yağmalayıp yıkıyorlardı. O vakit Antalas, İmparator Iustinianus'a şu mektubu yazdı:

SAYFA 507

"Senin krallığının bir kulu olduğumu inkar etmem; ancak Mağribiler, Solomon ile barış antlaşması yapmışken en kutsal şeylerin üzerine yemin edilmiş olmasına rağmen, silah zoruyla korkunç işler yapmaya mecbur bırakıldılar; bunu da bu işlere karşı oldukları için değil, düşmana karşılık vermek amacıyla yaptılar, özellikle de ben. Zira Solomon sadece Belisarius'un bana çok önceden tahsis ettiği maaşımı kesmekle kalmadı, aynı zamanda hiçbir suçu olmayan kardeşimi de öldürdü. Bu yüzden biz, bizi adaletsizce mağdur edenden intikamımızı almış bulunuyoruz. Eğer sen Mağribilerin senin krallığına sadık kalmasını ve sana her zamanki gibi hizmet etmesini istiyorsan, Solomon'un yeğeni Sergius'u buradan geri çağır ve Libya'ya başka bir komutan gönder. Zira Sergius'tan çok daha akıllı ve erdemli adamlar eksik değildir. O, senin orduna komuta ettiği müddetçe Romalılar ile Mağribiler arasında barışın sağlanması imkansızdır."

Antalas bunları yazdı. İmparator ise mektubu okuyup herkesin Sergius'a olan nefretini öğrenmesine rağmen, Solomon'un erdemine ve hayatının o trajik sonuna hürmeten onu görevden almak istemedi. Bu meseleler böyle seyrediyordu.

Bu sırada, Sergius'un kardeşi Solomon'un, amcası Solomon ile birlikte öldüğü sanılıyordu; ne kardeşi Sergius ne de başkası onun hayatta olduğunu biliyordu. Oysa Mağribiler, henüz çok genç olduğu için onu esir almışlar ve hayatını bağışlamışlardı. Kendisine kim olduğunu sorduklarında, soyca bir Vandal olduğunu ve Solomon'un bir kulu olduğunu söyledi.

SAYFA 508

Solomon'un bir kölesi olduğunu iddia ediyordu. Ancak hekimlerden birini dost edinmişti. Laribus şehri yakınlarında bulunan bu hekimin adı Pegasius idi; fidyeyi ödeyerek onu satın alacağını söylüyordu. Mağribiler şehrin surlarına yaklaşarak Pegasius'u çağırdılar ve ona Solomon'u göstererek onu satın almak isteyip istemediğini sordular. Hekim bunu kabul edince, elli altın karşılığında Solomon'u ona sattılar. Şehrin surlarından içeri girince Solomon, kendisini küçük gören Mağribilerle alay etmeye başladı; zira kendisinin **Bacchus'un oğlu** ve Solomon'un yeğeni olduğunu açıkladı. Başa gelenlerden dolayı büyük bir keder duyan ve Sergius gibi güçlü bir rehineyi bu kadar ucuza ellerinden kaçırdıkları için öfkelenen Mağribiler, Laribus üzerine yürüyerek Solomon'u şehirle birlikte ele geçirmek için kuşatma başlattılar. Kuşatılanlar ise barbarların saldırısından korkuyorlardı; çünkü yeterli erzakları yoktu. Bu sebeple Mağribilerle görüşmeye başladılar; büyük miktarda para karşılığında kuşatmayı derhal kaldırmalarını teklif ettiler. Şehri zorla ele geçiremeyeceklerini anlayan Mağribiler (zira sur kuşatması konusunda hiçbir tecrübeleri yoktur) ve kuşatılanların erzak sıkıntısını henüz fark etmedikleri için, bu teklifi kabul ettiler. Üç bin altın alarak kuşatmayı kaldırdılar ve Leuathai kabilesi tamamen evlerine döndü.

SAYFA 509

23. Antalas ve Mağribi ordusu Byzacium'da tekrar toplandı ve Stotzas da az sayıda Romalı asker ve Vandal ile onlara katıldı. Sisinnios'un oğlu Ioannes ise, Libyalıların yoğun ısrarları üzerine bir ordu toplayarak onlara karşı yürüdü. O sırada Byzacium birliklerinin komutanı Trak soyundan Himerius idi. Ioannes, Byzacium'daki tüm komutanların ve birliklerin Menephese denilen yerde toplanmasını emretti. Daha sonra düşmanın orada kamp kurduğunu haber alınca Himerius'a bir mektup yazarak durumu bildirdi; düşmanla tek tek değil, hep birlikte toplu halde karşılaşmak için diğer birliklere katılmasını istedi. Ancak talih eseri bu mektubu taşıyanlar başka bir yola saptıkları için Himerius'u bulamadılar; Himerius ise kendi birliğiyle giderken yanlışlıkla düşman kampına daldı ve onlara esir düştü. O sırada Roma ordusunda genç bir subay olan, Emesa doğumlu Fenikeli Severianus (Asiaticus'un oğlu), süvari birliğinin komutanıydı. O, yanındaki elli kadar askerle tek başına düşmanla çarpışmaya girdi. Bir süre sayıca çok üstün olan düşmana direndikten sonra yakındaki bir tepeye sığındılar; ancak oradaki kale pek güvenli değildi. Bu sebeple tepenin etrafını saran düşmanla anlaşarak teslim oldular. Barbarlar ne Severianus'u ne de askerlerinden hiçbirini öldürmediler, hepsini esir aldılar.

SAYFA 510

Himerius'u muhafız altında tutarken, diğer askerleri büyük bir şevkle Romalılara karşı savaşacaklarına dair söz vermeleri üzerine Stotzas'ın birliğine devrettiler. Ancak Himerius'u, eğer emredilenleri yapmazsa öldürmekle tehdit ediyorlardı. Ondan sahil şehri olan Adrametum'u bir hileyle kendilerine teslim etmesini istediler. Himerius bunu kabul edince onunla birlikte Adrametum'a gittiler. Şehre yaklaştıklarında Himerius önden az sayıda askerle gitti; arkasından ise elleri bağlıymış gibi görünen Mağribi esirleri sürüklediği izlenimini veren bir grup geliyordu. Himerius, şehir kapısındaki muhafızlara haber göndererek, imparatorun ordusunun kesin bir zafer kazandığını, Ioannes'in pek çok Mağribi esirle birlikte yakında şehre gireceğini bildirdi. Bu şekilde kapılar onlara açılınca, Himerius ile birlikte içeri girdiler. Bu hileye inanan Adrametumlular (zira Byzacium'daki askerlerin başkomutanına güvenmemeleri için bir sebep yoktu) kapıları ardına kadar açarak düşmanı içeri buyur ettiler. O anda Himerius ile içeri girenler kılıçlarını çekerek kapıları ele geçirdiler ve muhafızların kapıyı kapatmasına izin vermediler; böylece tüm Mağribi ordusu şehre daldı. Şehri yağmaladıktan ve içine küçük bir garnizon yerleştirdikten sonra....

gideceğim ve bir orduyla beraber şehri geri almak umuduyla hızla döneceğim; sizlerin görevi ise vakti geldiğinde imparatorun ordusunu şehre kabul etmektir" dedi. Onu gece vakti halatlarla surlardan aşağı bıraktılar. Paulus deniz kıyısına ulaştı ve bir balıkçı teknesi bularak, onlara büyük paralar vaat edip kendisini Kartaca'ya götürmelerini sağladı. Oraya vardığında Sergius'un huzuruna çıktı, olan biteni anlattı ve Adrumetum'u kurtarmak için kendisine yeterli bir kuvvet verilmesini talep etti. Sergius, Kartaca'daki garnizonun azlığı nedeniyle başlangıçta buna pek yanaşmadıysa da, sonunda seksen kadar asker vererek onu gönderdi. Paulus bir strateji geliştirdi: Birçok küçük tekne topladı, bunlara çok sayıda denizci ve Romalı asker kılığına girmiş yerli Afrikalılar yerleştirdi. Donanma hızla Adrumetum'a doğru yelken açtı.

Sayfa 512

Şehre yaklaştığında, önde gelen vatandaşlara gizlice haber göndererek, İmparator'un yeğeni Germanus'un büyük bir orduyla Kartaca'ya ulaştığını ve Adrumetum'a seçkin bir birlik gönderdiğini bildirdi. Bu haberle cesaretlenen halka, geceleyin belirlenen kapıyı açmalarını emretti. Paulus, beraberindekilerle şehre girdi, düşmanları kılıçtan geçirdi ve Adrumetum'u imparator adına geri aldı. Germanus'un geldiğine dair söylenti buradan yayılarak Kartaca'ya kadar ulaştı. Mağribîler ve Stotzas bu haberi alınca önce dehşete kapılarak Afrika'nın en uç bölgelerine kaçtılar. Ancak daha sonra durumun gerçeğini öğrenince, Adrumetum halkına acıdıkları için kendilerine böyle bir oyun oynanmasına çok öfkeleniler. Bu yüzden her yere büyük bir hırsla saldırarak Afrika topraklarında korkunç işler yaptılar; yaş gözetmeksizin katliam yaptılar ve o dönemde tarlalar ıssız kaldı. Afrikalıların bir kısmı kılıçtan geçirildi, bir kısmı şehirlere sığındı, bir kısmı ise Sicilya ve diğer adalara kaçtı. Önde gelenlerin tamamı ise Bizans'a sığındı; bunlar arasında Adrumetum'u imparator için geri alan Paulus da vardı. Bu sırada Mağribîler, önlerinde hiçbir engel kalmadığı için her yeri yağmalıyorlardı; yanlarında artık büyük bir güce sahip olan Stotzas da bulunuyordu. Birçok Romalı asker de ona katılmıştı.

Sayfa 513

Bu askerlerin bir kısmı en baştan beri ona sığınanlar, bir kısmı başlangıçta esir düşüp sonra kendi istekleriyle onun yanında kalanlardı. Mağribîlerle arası açık olan loannes ise Sergius ile ters düştüğü için tamamen sessizliğe bürünmüştü. Bu sırada İmparator, Afrika'ya başka bir komutan, Areobindus'u az sayıda askerle gönderdi. Areobindus, senatör sınıfından, asil bir soydan geliyordu ancak savaş işlerinde tamamen tecrübesizdi. İmparator onunla birlikte İtalya'dan yeni gelmiş olan Praefectus Athanasius'u ve başlarında Artabanes ile loannes'in bulunduğu (Arsaklılar soyundan gelen ve kısa süre önce Pers ordusundan Romalılara sığınan Ermeniler) bir grup Ermeni askerini de gönderdi. Areobindus'un yanında kız kardeşi ve karısı Praejecta (İmparator Iustinianus'un kız kardeşi Vigilantia'nın kızı) da bulunuyordu. Ancak İmparator Sergius'u geri çağırmadı; aksine her ikisini de Afrika ordularının komutanı yaparak eyaletleri ve birlikleri ikiye böldü. Sergius, Numidya barbarlarıyla; Areobindus ise Byzacium'daki Mağribîlerle savaşmakla görevlendirildi.

Donanma Kartaca'ya ulaştığında, Sergius kendi birliğiyle Numidya'ya hareket etti; Areobindus ise Antalas ve Stotzas'ın Sica (Kartaca'dan üç günlük mesafedeki şehir) yakınlarında ordugah kurduğunu öğrenince, ordusunun en seçkin kısmıyla Sisiniolus'un oğlu Ioannes'i oraya gönderdi ve Sergius'a yazarak Ioannes ile güçlerini birleştirmesini, böylece birleşik kuvvetle düşmanın üzerine gidilmesini emretti.

Sayfa 514

Ancak Sergius bu emri göz ardı etti. Ioannes ise az sayıdaki askeriyle düşmanın büyük kalabalığı karşısında savaşa girmek zorunda kaldı. Ioannes ile Stotzas arasında eskiden gelen derin bir nefret vardı; her ikisi de diğerini bizzat öldürmek için can atıyordu. Savaşın başlamasına az bir süre kala, her ikisi de atlarını ileri sürerek karşı karşıya geldiler. Stotzas yaklaşırken Ioannes yayını gerdi ve onu sağ kasığından vurdu. Stotzas ölümcül bir yara alarak yere düştü; henüz ölmemişti ancak bu yara ile fazla yaşayamayacağı belliydi. Bu sırada Stotzas'ın adamları ve Mağribîler yardıma yetiştiler; Ioannes'in adamları ise düşmanın sayıca çok üstün olduğunu görünce direnemeyip kaçtılar. Anlatılanlara göre Ioannes o an, Stotzas'ın öleceğini bildiği için kendisinin ölmesinin artık bir önemi olmadığını söylemiştir. Atının tökezlediği engebeli bir yere geldiğinde atından düştü; tekrar ayağa kalkmaya çalışırken düşmanları yetişip onu öldürdüler. O, hem şanı hem de erdemiyle büyük bir adamdı.

Sayfa 515

Stotzas bu ölümü haber alınca, artık huzur içinde ölebileceğini söyleyerek son nefesini verdi. Bu savaşta Ermeni Ioannes (Artabanus'un kardeşi) de düşmana karşı büyük cesaret göstererek hayatını kaybetti. İmparator, Ioannes'in başına gelenleri ve erdemini duyunca büyük üzüntü duydu; iki komutanın komuta yetkisine sahip olmasının işleri aksattığını düşünerek Sergius'u derhal İtalya'ya çağırdı ve tüm Afrika'nın yönetimini Areobindus'a devretti.

Bundan iki ay sonra, Sergius'un ayrılışını fırsat bilen Gontharis tiranlığa soyundu. Kendisi Numidya'daki birliklerin başındaydı ve orada bulunduğu süre boyunca Mağribîlerle gizlice anlaşarak Kartaca'ya saldırılarını planlamıştı. Bunun üzerine Numidya ve Byzacium'dan gelen büyük bir düşman ordusu hızla Kartaca'ya yöneldi. Numidyalıların başında Cutzinas ve Iabdas, Byzaciumluların başında ise Antalas vardı. Onlara, Stotzas'ın ölümünden sonra kendilerine lider seçtikleri tiran Ioannes ve adamları da eşlik ediyordu. Areobindus bu saldırıyı öğrenince diğer komutanları Kartaca'ya çağırdı ve Ermeniler ile Artabanus'un yanında bulunan Gontharis'i de huzuruna davet etti.

Sayfa 516

Gontharis, Areobindus'un emriyle tüm ordusunu düşmanın üzerine sürmek üzere harekete geçti ve savaşta sadakatle hizmet edeceğine dair söz vererek şu hileyi kurdu: Hizmetçilerinden birini, Mağribî asıllı bir aşçıyı, sanki efendisinden kaçmış gibi göstererek düşman ordugahına gönderdi. Bu aşçı gizlice Antalas'a giderek,

Gontharis'in Afrika yönetimini onunla paylaşmak istediğini bildirdi. Antalas bu teklifi memnuniyetle karşıladı ancak aşçılar aracılığıyla bu tür önemli işlerin yürütülemeyeceğini belirterek ciddiyet istedi. Gontharis bunu duyunca en sadık korumalarından biri olan Ulitheus'u derhal Kartaca yakınlarındaki Antalas'a gönderdi. Areobindus'un dünyadan silineceği vaadiyle anlaşma yapıldı. Ulitheus gizlice şu şartlarla anlaştı: Byzacium bölgesi Antalas'ın yönetiminde olacak, Areobindus'un parasının yarısı ona verilecek ve bin beş yüz Romalı askeri emrine alacaktı; Gontharis ise imparatorluk makamına geçecek, Kartaca'yı ve Afrika'nın geri kalanını yönetecekti. Bu anlaşmayı yaptıktan sonra Romalıların ordugahına geri döndü. Şehir surlarının her kapısında bir nöbetçi birliği oluşturulmuştu. Kısa bir süre sonra barbarlar hızla Kartaca'ya doğru ilerlediler ve Decimum denilen yerde konakladılar.

Sayfa 517

Ertesi gün oradan hareket ederek ilerlediler. Roma ordusunun bir kısmıyla karşılaştılar ve beklenmedik bir saldırıyla birçok Mağribîyi öldürdüler. Ancak Gontharis, Romalıların bu kadar büyük bir tehlikeye atılmasını eleştirerek birliklerini derhal geri çağırırdı.

Bu sırada Areobindus, Cutzinas'a gizlice haber göndererek ihanet etmesini teklif etti. Cutzinas, savaş başladığında silahlarını Antalas ve Byzacium Mağribîlerine çevireceğine dair söz verdi. Zira Mağribîlerin ne başkalarına ne de birbirlerine sadakati vardır. Areobindus bu durumu Gontharis'e açtı. Gontharis ise işi geciktirmek ve Areobindus'un Cutzinas'a olan güvenini sarsmak için, onun çocuklarını rehin almadan bu söze inanmamasını tavsiye etti. Areobindus ve Cutzinas gizlice birbirlerine haber göndererek Antalas'a yapılacak pusu hakkında vakit geçirdiler. Gontharis ise tekrar Ulitheus'u göndererek Antalas'a olan biteni anlattı. Antalas ne Cutzinas'ı suçladı ne de kurulan pusudan haberdar olduğunu belli etti; ancak Gontharis ile yaptığı anlaşmaya da sadık kaldı. Her ikisi de birbirine düşman ve zıt fikirlerde olsalar da, kötü bir niyetle birleşerek her biri kendi müttefikleriyle savaşa gitmeye hazırlandılar.

Sayfa 518

Cutzinas ve Antalas bu niyetle Mağribî ordusunu Kartaca üzerine sürdürdüler. Gontharis ise Areobindus'u öldürmeyi planlıyordu; ancak bunu açıkça bir tiranlık gibi değil, sanki bir çatışma anında kazara olmuş gibi göstermek istiyordu ki, Afrika yönetimini ele geçirmesi Romalı askerler tarafından bir zorunluluk olarak görülsün. Hile ile Areobindus'u ikna ederek, düşmana karşı Kartaca surlarının dışına çıkıp savaşması gerektiğini söyledi. Ertesi gün gün doğumuyla birlikte ordunun tamamıyla düşman üzerine çıkılması kararlaştırıldı. Ancak Areobindus, savaş işlerinde tamamen tecrübesiz ve çekingen olduğu için bu kararı uygulamada çok yavaş kaldı; silahlanma ve çıkış hazırlıklarıyla günün büyük bir kısmını boşa harcadı. Bu yüzden o günkü savaşı bir sonraki güne erteleyerek yerinde kaldı. Gontharis ise Areobindus'un bu gecikmeyi kasten yaptığını, planı anladığını ve bu yüzden açıkça bir suikast ve tiranlık girişimine başladığını düşündü.

Ertesi gün şöyle yaptı: Korumasını yaptığı kapıları ardına kadar açtı, kapı eşiğine devasa taşlar yığıldı ki kapılar kolayca kapanmasın; surların tepesine ise çok sayıda zırhlı ve okçu asker yerleştirdi. Kendisi de zırhını giyip kapının ortasında durdu.

Sayfa 519

Bu planı Mağribîleri şehre kabul etmek için değil, Areobindus'un şehirden kaçışını önlemek ve onu dehşete düşürmek için yapmıştı. Zira Mağribîlere güven olmazdı. Gontharis, Mağribîlerin surların içine girmesine izin vermeyi değil, Areobindus'un bir korkuyla Kartaca'dan kaçıp Bizans'a gitmeye çalışmasını umuyordu. Ancak o sırada denizde çıkan bir fırtına bunu engelledi. Areobindus olup biteni öğrenince Athanasius'u ve bazı ileri gelenleri yanına çağırdı. Yanına Artabanes ve onun adamları da geldi. Areobindus onlara, Gontharis'in küstahlığına boyun eğmemelerini ve cesaretlerini yitirmemelerini, aksine daha kötü şeyler yaşanmadan karşı saldırıya geçmelerini öğütledi. Önce tanıdığı bir adam olan Phredas'ı Gontharis'e göndererek niyetini yoklamasını istedi. Phredas dönüp Gontharis'in açıkça tiranlık ilan ettiğini bildirince, Areobindus onun üzerine savaşla gitmeye karar verdi.

Sayfa 520

Bu sırada Gontharis, Areobindus'u askerlerin gözünde küçük düşürmek için onun korkak olduğunu, düşmandan çekindiğini ve maaşlarını ödememek için Athanasius ile birlikte kaçmayı planladığını yayıyordu. Hatta onların Mandracium limanından yelken açıp gideceklerini, böylece askerlerin Mağribîler karşısında açlıktan öleceklerini iddia ediyordu. Areobindus'un yakalanıp hapsedilmesini veya kargaşa sırasında askerler tarafından öldürülmesini umuyordu. Hatta hazinede bulunan tüm paraların ve ödenmemiş maaşların derhal ödeneceği sözünü verdi. Askerlerin bir kısmı bu sözlere inandıysa da, Areobindus beraberinde Artabanes ve adamlarıyla oraya ulaştığında, sur kapıları önünde büyük bir çarpışma başladı. Her iki taraf da birbirine üstünlük sağlayamadı. Henüz Gontharis'in hilelerine kanmamış olan ve İmparator'a sadık kalan askerler tiranı yenmek üzereydi. Ancak Areobindus, hayatında ilk kez böyle kanlı bir sahneyle karşılaşınca dehşete kapıldı; yüreği bu manzarayı kaldıramadı ve kaçmaya başladı.

Sayfa 521

Kartaca surları içinde, deniz kıyısında Tanrı'ya ibadet eden ve kendilerine keşiş dediğimiz adamların yaşadığı kutsal bir tapınak vardı. Burayı daha önce Solomon surlarla çevirerek güçlü bir kale haline getirmişti. Areobindus buraya sığındı; karısını ve kız kardeşini de önceden oraya göndermişti. O sırada Artabanes ve diğerleri de güçleri yettiğince oradan çekildiler. Gontharis ise askerleriyle sarayı tamamen ele geçirdi, kapıları ve limanı kontrol altına aldı. Önce Athanasius'u çağırtı; o da hiçbir gecikme olmadan geldi ve Gontharis'e dalkavukluk ederek yaptıklarının doğru olduğunu hissettirdi. Ardından şehrin başpiskoposuyla Areobindus'a haber göndererek, saraya gelmesini emretti; aksi takdirde sığındığı yeri kuşatıp onu öldüreceğini tehdit etti. Başpiskopos (adı Reparatus idi), Gontharis adına Areobindus'un can güvenliğine dair yemin etti. Areobindus korkuyla piskoposun

peşinden gitmeyi kabul etti; ancak önce piskoposun kutsal ayinle kendisine dokunulmayacağına dair tekrar yemin etmesini şart koştu. Piskopos bunu yaptı. Areobindus hiçbir gecikme olmadan onu takip etti; üzerinde ne bir komutana ne de bir askere yakışan kıyafet vardı.

Sayfa 522

Aksine, bir köleye ya da sıradan bir adama yakışan, Romalıların "casula" (kasula) dedikleri bir kıyafet giymişti. Saraya yaklaştığında, piskopostan kutsal metinleri alarak Gontharis'in huzuruna çıktı. Diz çökerek uzun süre öylece kaldı; ellerinde kutsal metinleri ve henüz vaftiz edilmiş olan çocuğunu tutarak merhamet diledi. Gontharis onu yerden kaldırdı ve kutsal emanetler üzerine yemin ederek canının emniyette olduğunu, ertesi gün karısı ve parasıyla birlikte Kartaca'dan ayrılabilceğini söyledi. Piskopos Reparatus'u gönderdikten sonra, Areobindus ve Athanasius'u yemeğe davet etti. Yemekte Areobindus'a büyük saygı gösterdi; hatta onu ilk sıraya oturttu. Yemekten sonra gitmesine izin vermedi, yatak odasında dinlenmesini emretti. Oraya gizlice Ulitheus ve adamlarını gönderdi. Areobindus feryatlar ederek merhamet dilerken onu acımasızca katlettiler. Ancak Athanasius'un yaşlılığına hürmeten (veya onu hor gördükleri için) canını bağışladılar.

Sayfa 523

Ertesi gün Gontharis, Areobindus'un başını Antalas'a gönderdi; ancak parasını ve askerlerini ona vermeyi reddetti. Antalas, yapılan anlaşmanın yerine getirilmemesine ve Gontharis'in yeminine ihanet etmesine çok öfkeleni. Zira böyle bir tiranın ne kendisine ne de başkasına sadık kalmayacağını anlamıştı. Bu durumu uzun süre tarttıktan sonra İmparator Iustinianus'un tarafına geçmeye karar verdi ve geri çekildi. Byzacium garnizonunun komutanı Marcentius'un yakındaki bir adaya sığındığını öğrenince ona haber gönderip olan biteni anlattı ve sadakatini bildirdi. Marcentius, Antalas ile ordugahta kaldı; Byzacium'daki Romalı askerler ise imparatora sadık kalarak Aadrumentum şehrini korudular. Stotzas'ın eski askerlerinden bin kadarı, başlarında İoannes olduğu halde hızla Gontharis'e katıldılar; o da onları memnuniyetle şehre kabul etti. Bunların beş yüzü Romalı, seksen kadarı Hun, geri kalanı ise Vandal idi. Artabanes ise sadakat yemini ederek Ermenilerle birlikte saraya çıktı ve tirana hizmet edeceğini bildirdi. Ancak gizlice tiran Gontharis'i öldürmeyi planlıyordu ve bu planına yeğeni Gregorius ile koruması Artasires'i de dahil etti.

Sayfa 524

Gregorius, Artabanes'i bu eylem için cesaretlendirerek şöyle dedi: "Artabanes, şimdi sana Belisarius'un şansına denk, hatta onu aşacak bir fırsat doğdu. O, buraya İmparator'dan aldığı büyük bir ordu, para, danışmanlar ve eşi benzeri görülmemiş bir donanma ile gelmişti. Ancak bunca imkana rağmen Afrika ancak büyük bir çabayla Romalılara kazandırılabilmişti. Oysa şimdi her şey öyle bir yıkıma uğradı ki, sanki Belisarius'un zaferi hiç yaşanmamış gibi, Romalılar sadece canlarını ve mallarını kaybetmekle kalmadılar, ellerindeki iyilikleri de koruyamadılar. Şimdi her şey senin zekana, niyetine ve sağ eline bakıyor. Soylu bir Arsaklı olduğunu ve asil birinden

beklenecek kahramanlığı her zaman göstermen gerektiğini hatırla. Gençliğinde Ermeni Valisi Acacius'u ve Romalı komutan Sittas'ı öldürerek ne büyük işler başardığını herkes biliyor; hatta bu yüzden Kral Hosrov'un takdirini kazanıp onunla birlikte Romalılara karşı savaşmıştın. Şimdi böyle bir konumdayken, Roma İmparatorluğu'nun sarhoş bir köpeğin eline düşmesine seyirci kalma soyuna ve ruhunun erdemine yakışanı yap.

Sayfa 525

Ben ve Artasires, emrettiğin her şeyi var gücümüzle yerine getireceğiz." Gregorius bunları söyleyince, Artabanes tiranı öldürme fikrine daha da sıkı bağlandı. Gontharis ise Areobindus'un karısını ve kız kardeşini sığındıkları kaleden çıkararak bir eve yerleştirdi; onlara ne sözle ne de eylemle kötü davranmadı, ihtiyaçlarını karşıladı. Ancak Praejecta'yı, amcası İmparator'a bir mektup yazmaya zorladı; mektupta Gontharis'in kendisine çok onurlu davrandığını, kocasının ölümünden sorumlu olmadığını ve suçun tamamen Ulitheus'a ait olduğunu yazdırdı. Bu sırada Gontharis, Byzaciumlu isyancıların lideri ve tiranlığın baş destekçisi olan Pasiphilus'un etkisi altındaydı. Pasiphilus, Gontharis'e eğer bu işi başarırsa imparatorun kızıyla evleneceğini ve büyük bir drahoma alacağını vaat ediyordu. Gontharis, Artabanes'e tüm ordusuyla Byzacium'daki Antalas ve Mağribîlerin üzerine gitmesini emretti. Cutzinas ise Antalas ile arası açık olduğu için açıkça ondan ayrıldı ve Gontharis'in tarafına geçti; hatta annesini ve oğlunu rehin olarak ona verdi.

Sayfa 526

Artabanes komutasındaki ordu Antalas'a karşı harekete geçti. Yanında Stotzas'ın adamlarının lideri Ioannes ve koruma Ulitheus da vardı. Ayrıca Cutzinas'ın emrindeki Mağribîler de onlara eşlik ediyordu. Adrumetum şehrini geçerek düşmanı orada buldular ve yakınına ordugah kurdular. Ertesi gün Ioannes ve Ulitheus ordunun bir kısmıyla yerinde kalırken, Artabanes ve Cutzinas düşman üzerine yürüdüler. Karşılaştıkları anda Antalas'ın Mağribîleri kaçmaya başladı. Artabanes, pusudan korkuyormuş gibi yaparak aniden geri çekildi. Ulitheus bu durumdan şüphelenip onu ordugahta öldürmeyi düşündüyse de, Artabanes ona Marcentius'un Adrumetum'dan çıkıp kendilerine saldırmasından çekindiğini söyleyerek kendini savundu. Gontharis'in tüm kuvvetiyle gelmesi gerektiğini, o zaman Adrumetum'a gidip imparatorun ordusuyla birleşebileceklerini iddia etti. Uzun tartışmalardan sonra, Gontharis'i ortadan kaldırmanın ve Afrika'yı bu zor durumdan kurtarmanın en iyi yol olacağına karar verdiler.

Sayfa 527

Kartaca'ya dönüp tirana daha büyük bir orduya ihtiyaç olduğunu bildirdiler. Gontharis, Pasiphilus ile görüştüktan sonra ordunun geri kalanının da donatılmasını emretti; kendisi Kartaca'da bir garnizon bırakıp bizzat savaşa gitmeye karar verdi. Şüphelendiği birçok kişiyi hiçbir neden yokken her gün öldürtüyordu. Kartaca garnizonunun başına geçireceği Pasiphilus'a, oradaki tüm Grekleri hiçbir ayırım yapmadan öldürmesini emretti.

Gontharis işleri kendi zihnine göre düzenledikten sonra, sefere çıkmadan önceki gün dostlarına bir yemek vermeye karar verdi. Üç adet yemek divanının (klinai) hazırlandığı bir odada ziyafet başlattı. Kendisi gelenek üzere ilk divana uzandı; yanında Athanasius, Artabanes, Gontharis'in bazı dostları ve daha önce Solomon'un koruması olan Thraklı Petrus vardı. Diğer iki divanda ise Vandalların ileri gelenleri oturuyordu. Stotzas'ın adamlarının lideri Ioannes ise Pasiphilus ile birlikte yemek yiyordu. Diğerleri ise Gontharis'in yakınlarına uygun gelen yerlere oturmuşlardı. Artabanes, bu ziyafetin tiranı öldürmek için en uygun zaman olduğunu düşündü ve planı uygulamaya koyuldu.

Sayfa 528

Planını Gregorius, Artasires ve diğer üç korumayla paylaştı. Korumalara, yemek odasına kılıçlarıyla girmelerini ve liderler yemek yerken arkalarında durmalarını emretti (zira yasalar gereği korumalar sadece yemek sırasında liderlerin arkasında silahlı durabilirdi). Zamanın uygun olduğunu hissettiklerinde, saldırıyı Artasires başlatacaktı. Gregorius'a ise en cesur Ermeni askerlerinden seçtiği bir grubu, ellerinde sadece kılıçlarıyla saraya getirmesini emretti (başka silaha izin verilmiyordu). Bu askerler dışarıda bekleyecek, Artabanes'in tiranın niyetinden şüphelendiğini ve can güvenliğinden korktuğunu söyleyeceklerdi. İçeriden bir gürültü veya çığlık duyulduğu anda ise kalkanlarını alıp yardıma koşacaklardı. Artabanes'in talimatlarını Gregorius aynen yerine getirdi. Artasires ise şöyle bir hile düşündü: Oklarından bazılarını ikiye böldü ve parçaları sağ bileğine kayışlarla sıkıca bağlayarak ceketinin yenisinin altında gizledi.

Sayfa 529

Bunu, eğer tiranın korumalarından biri kılıçla saldırırsa, sol eliyle darbeyi engellemek için yaptı; böylece demir uçlar ahşaba saplanacak ve vücuduna zarar vermeyecekti. Hazırlıklarını tamamlayan Artasires, Artabanes'e şöyle dedi: "Ben bu işe hiçbir tereddüt göstermeden girişeceğim ve bu kılıçla Gontharis'e dokunmayı umuyorum. Ancak sonrasını Tanrı bilir; Tanrı bu tirana öfkelenildiği için mi elimi güçlendirecek, yoksa günahlarım yüzünden bu eylemime engel mi olacak? Eğer tiranın ölümcül bir yara almadığını görürsen, beni konuşturup azmettiricileri öğrenmemesi için derhal kılıcınla öldür; böylece işkenceyle ölmektense onurlu bir şekilde can veririm." Bu sözlerden sonra Artasires, Gregorius ve bir korumayla içeri girdi ve Artabanes'in arkasında durdu. Diğerleri ise dışarıda nöbetçilerin yanında bekleyerek emirleri yerine getirdiler.

Sayfa 530

Ziyafet başladığında Artasires işe koyulmaya niyetlendi ve elini kılıcının kabzasına götürdü. Ancak Gregorius, Ermenice konuşarak Gontharis'in henüz yeterince sarhoş olmadığını söyleyip onu durdurdu. Bunun üzerine Artasires iç çekerek, "Behey adam, beni bu kadar güzel bir niyetten neden alıkoydun?" dedi. Yemek ilerleyince Gontharis, cömertlik gösterisi yaparak korumalara tabaklarla yemek gönderdi. Korumalar yemekleri alıp dışarı çıktılar; odada sadece Gontharis'in yanında bulunan

üç koruma kaldı ki bunlardan biri Ulitheus idi. Artasires de yemekten tatmak istiyormuş gibi dışarı çıktı; kılıcının kınını bir yere fırlatıp kılıcı çıplak halde omzunun altına gizleyerek sanki bir şey söyleyecekmiş gibi hızla Gontharis'e yöneldi. Bunu gören Artabanes, büyük bir endişe ve heyecanla başını sallamaya ve rengi değişmeye başladı; sanki başına geleceklerin büyüklüğünden dehşete düşmüş gibiydi. Bunu gören Petrus neler döndüğünü anladı ancak imparatora sadık olduğu için kimseye bir şey söylemedi.

Sayfa 531

Artasires tirana iyice yaklaştığında, hizmetçilerden biri onu biraz geri itti. O sırada kılıcın parıltısını gören hizmetçi "Bu nedir efendi?" diye bağırdı. Gontharis tam sağ kulağını o yana çevirip bakarken, Artasires kılıcıyla hamle yaptı ve tiranın başının bir kısmını parmaklarıyla birlikte kesti. Petrus hemen bağırarak Artasires'e bu en günahkar adamı öldürmesini emretti. Areobindus'un katlinden dolayı öfkeyle dolan Artabanes, hemen yanındaki çift ağızlı büyük bıçağı çekti ve tiranın sol böğrüne saplayıp sapına kadar itti. Gontharis ayağa kalkmaya çalıştıysa da aldığı ölümcül yaralarla oracığa yığıldı. Hemen ardından Ulitheus, Artasires'e kılıçla saldırdı; ancak o, sol elini siper ederek bileğine bağladığı ahşap parçaları sayesinde darbeyi etkisiz hale getirdi ve Ulitheus'u da öldürdü. Petrus ve Artabanes ise Gontharis ve Ulitheus'un kılıçlarını alarak geri kalan korumaları kılıçtan geçirdiler. Odada büyük bir çığlık ve kargaşa koptu.

Sayfa 532

Dışarıda bekleyen Ermeniler gürültüyü duyar duymaz kalkanlarını alıp içeri koştular ve orada bulunan tüm Vandalları ve Gontharis'in adamlarını öldürdüler. Artabanes, Athanasius'a saraydaki hazineyi koruma altına almasını söyledi; zira Areobindus'tan kalan tüm paralar oradaydı. Gontharis'in öldüğünü duyan garnizon askerlerinin çoğu (ki bunlar eskiden Areobindus'un hizmetindeydi) Ermenilere katıldı. Hep bir ağızdan Iustinianus'un zaferini haykırdılar. Haber şehre yayıldığında imparator yanlıları evlerinden çıkıp tiranın adamlarını uykuda, yemek yerken veya şaşkınlık içinde yakalayıp öldürdüler. Pasiphilus da bu sırada öldürüldü. Stotzas'ın adamı Ioannes ise bazı Vandallarla bir tapınağa sığındı; Artabanes onlara can güvenliği garantisi verip Bizans'a gönderdi ve şehri imparator adına emniyete aldı. Tiranın öldürülmesi, yönetiminin otuz altıncı gününde, İmparator Iustinianus'un saltanatının on dokuzuncu yılında gerçekleşti.

Sayfa 533

Artabanes bu başarısıyla insanlar arasında büyük bir şan kazandı. Areobindus'un dul eşi Praejecta ona büyük hediyeler verdi ve imparator onu tüm Afrika'nın genel valisi (Magister Militum) yaptı. Ancak kısa bir süre sonra Artabanes, Bizans'a dönmek için izin istedi ve imparator bu isteğini kabul etti. Yerine Pappus'un kardeşi Ioannes'i Afrika komutanı olarak atadı. Ioannes Afrika'ya ulaşır ulaşmaz, Byzacium'daki Antalas ve Mağribîler üzerine yürüdü. Yapılan savaşta düşmanı ağır bir yenilgiye uğrattı; Solomon'un ölümünde barbarlarca ele geçirilen imparatorluk sancaklarını

geri alıp Bizans'a gönderdi. Geri kalan düşmanları Roma sınırlarından uzağa sürdü. Bir süre sonra Leuathae kabilesi Trablusgarp'tan büyük bir orduyla Byzacium'a gelip Antalas ile birleşti. Ioannes onlara karşı savaşta yenilip Laribus'a kaçmak zorunda kaldı. Düşmanlar Kartaca'ya kadar ilerleyerek geçtikleri yerlerdeki Afrikalılara korkunç zulümler yaptılar. Ancak çok geçmeden Ioannes, kalan askerlerini ve Cutzinas'a sadık Mağribîleri toplayarak düşmanla yeniden karşılaştı ve onları beklenmedik bir şekilde bozguna uğrattı.

Sayfa 534

Romalılar kaçan düşmanları büyük bir hırsıyla takip ederek çoğunu öldürdüler; kalanlar ise Afrika'nın en uç noktalarına kaçtılar. Böylece savaşın getirdiği felaketlerle sayıca azalan ve yoksulluğa düşen Afrikalılar, nihayet bir nebze olsun huzura kavuştular.

Kitabın son bölümü sonu
Türkçeye çeviren: İbrahim Şimşek
Yaşasın Cumhuriyet